

2022 Duurzaamheids- en milieuverslag

AmphiA MSBA

Op koers

In Amphia draait het om mensen en hun gezondheid en heeft iedereen recht op de beste zorg én perfecte service en aandacht. Dit geldt voor patiënten, bezoekers, mantelzorgers én voor onze eigen (zorg)medewerkers.

Als een topklinisch opleidingsziekenhuis biedt Amphia naast basiszorg ook topklinische zorg voor bijvoorbeeld hart- en vaatzorg en oncologie en zorggebieden zoals bekkenbodemp, slaapgeneeskunde, Multiple Sclerose (MS), complexe pathologie van elleboog en onderarm en inflammatoire darmziekte bij kinderen.

Duurzaamheid maakt duidelijk deel uit van de strategie van Amphia, omdat wij ons verantwoordelijk voelen voor de impact die we als ziekenhuis hebben op het milieu en het klimaat. De mensen die we aan de ene kant beter maken, mogen we anderzijds niet onnodig schade berokkenen. Op welke manier dan ook.

In 2022 hebben we mooie stappen gezet met, en verder vormgegeven aan, het Programma Duurzaam Amphia. Met ons duurzaamheidsbeleid en het meerjarenactieplan (met duidelijk meetbare doelen) geven we invulling aan onze strategie. Zo zetten veel medewerkers zich onder andere in via werkgroepen en green teams om actieplannen uit te voeren en doelen te realiseren.

Als organisatie blijven we voortdurend kritisch kijken naar ziekenhuisbrede processen en andere processen om vast te stellen waar we nog meer kunnen besparen op materialen en energie om Amphia nog duurzamer te maken. Die aandacht en die focus hebben ertoe geleid dat we op koers liggen om onze doelen voor 2025 te behalen. Een van die mooie resultaten is dat we opnieuw het bronzen certificaat Milieu Thermometer Zorg hebben behaald.

Ivo Vergouwen,
lid Raad van Bestuur, met
portefeuille 'Duurzaamheid'

Anneke Jeurgens,
voorzitter bestuur Medisch
Specialistisch Bedrijf Amphia

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

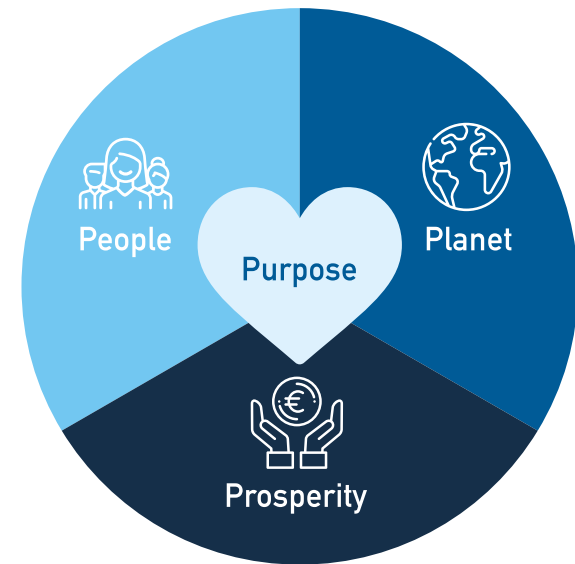
Ons beleid en programma

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvалreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvалscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

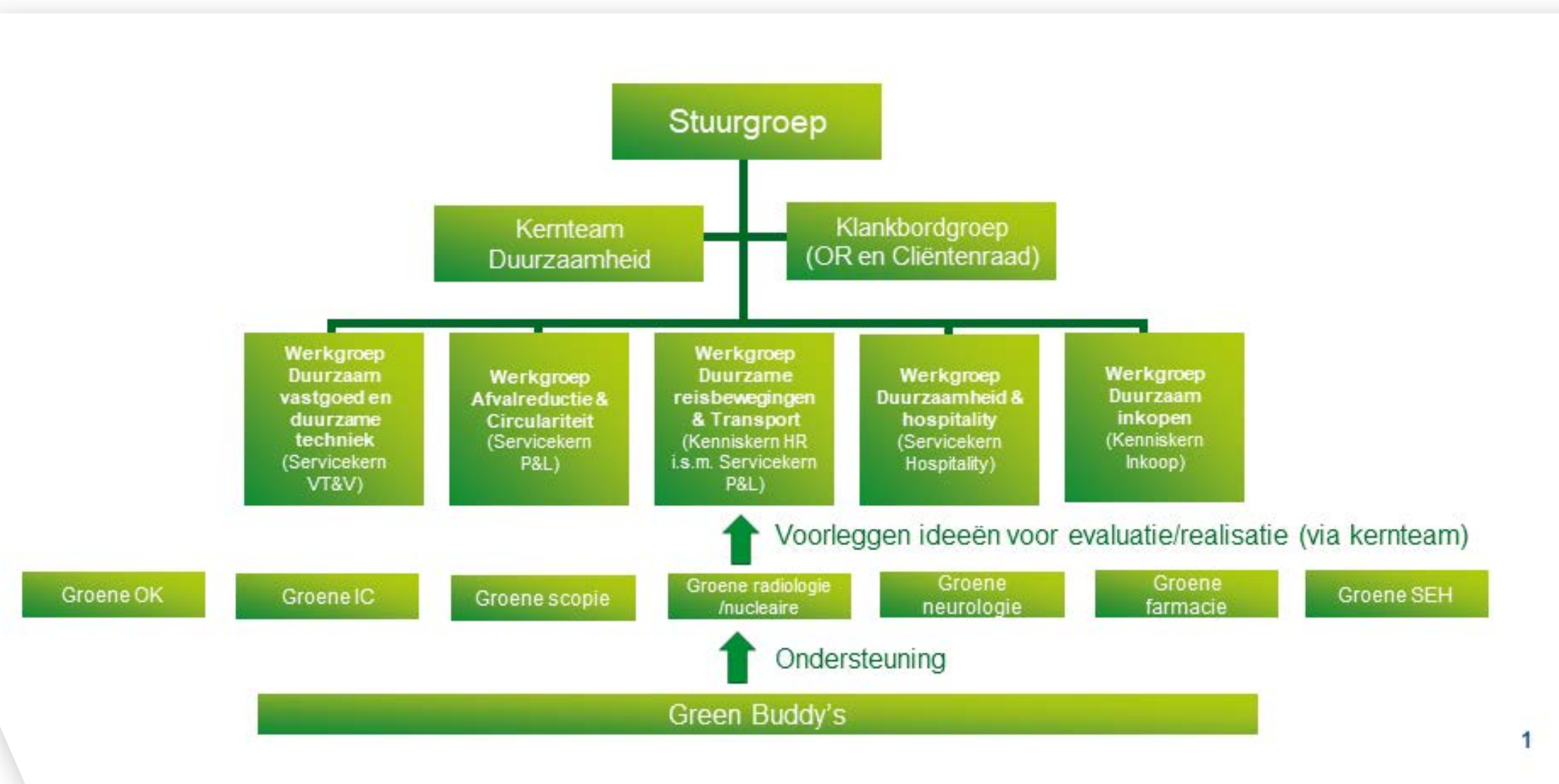
Ons beleid en programma

Door de zorg die we leveren willen we het klimaat en het milieu zo weinig mogelijk belasten. We willen de mensen die we beter maken aan de andere kant geen onnodige schade berokkenen. Daarom staan steeds vier aspecten centraal bij alles wat we doen: People, Planet, Prosperity en Purpose.

Onze ambitie is zorg te verlenen die voor iedereen betaalbaar is met respect voor klimaat en milieu, door het reduceren van onze CO₂-uitstoot, bij te dragen aan de circulaire economie én een gezonde omgeving te stimuleren.

Om de uitvoering van ons duurzaamheidsbeleid te versnellen, hebben we de volgende programmastructuur:

We werken met een meerjarenbeleidsplan en een -actieplan, stellen duurzaamheidsdoelen vast en meten de voortgang. Daarbij gebruiken we de Milieubarometer als rapportagetool en publiceren we onze resultaten in- en extern.

Het Milieu Platform Zorgsector (MPZ) en de bijbehorende norm Milieu Thermometer Zorg (MTZ) gebruiken we als instrumenten om structureel de verbetering aan te tonen. In 2022 heeft Amphia haar bronzen MTZ-certificaat weten te verlengen. Voor 2025 werken we toe naar niveau zilver en in 2028 hopen we niveau goud te behalen.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

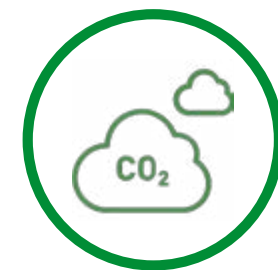
Ons beleid en programma

Het beleid en de doelen van Amphia sluiten aan bij het Nederlandse Klimaatakkoord en de Green Deal Duurzame Zorg en dragen bij aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Het gaat dan met name om SDG 3 (Goede gezondheid en welzijn), SDG 12 (Verantwoorde consumptie en productie) en SDG 13 (Klimaatactie).

Programma Duurzaam Amphia – Onze doelen*

Amphia

CO₂ uitstoot verminderen

- 40% minder (-7698 ton) uitstoot elektriciteit in 2025
- 30% minder (-1949 ton) uitstoot gas in 2025
- > 55% minder (-3234 ton) uitstoot gas in 2030
- 100% minder uitstoot gas in 2050
- Energiebesparing
- Opwekken duurzame energie
- Inkopen duurzame energie
- Duurzaam vervoer

Circulaire bedrijfsvoering

- 38% afvalscheiding in 2025
- 20% minder (-51289 kg) specifiek ziekenhuisafval in 2025
- 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030
- Volledig circulair in 2050
- Minder verspilling
- Stimuleren hergebruik
- Circulair inkopen
- Afvalscheiding en recycling

Gezonde leefomgeving

- Minder schadelijke stoffen in (afval)water, lucht en bodem
- Stimuleren bewegen
- Gezonde en duurzame voeding
- Biodiversiteit in en om gebouwen

Meetbare resultaten

- Meerjarenbeleidsplan, actieplan en doelen
- Milieumanagementsysteem Milieuplatform Zorgsector
- Certificering Milieuthermometer Zorg: zilver in 2025 en goud in 2028

* t.o.v. 2019

1

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Onze algemene milieuprestatie

Inhoud

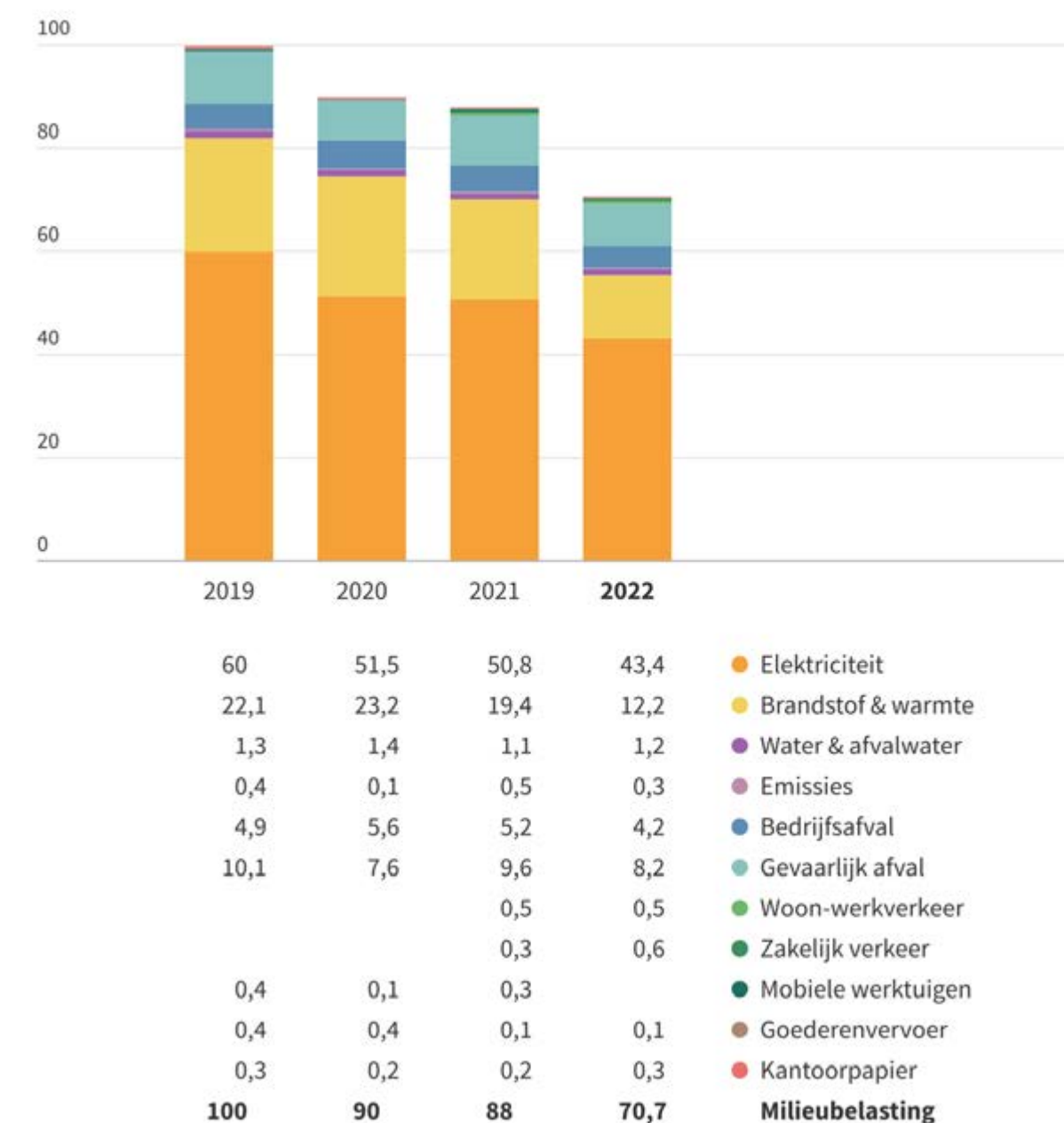
Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Onze algemene milieuprestatie

Amphia heeft zich ook in 2022 ingespannen om de milieubelastende effecten als gevolg van haar bedrijfsactiviteiten te verminderen. Het programma Duurzaam Amphia als overkoepelend platform, waarin alle plannen om de bedrijfsvoering te verduurzamen samenkomen, is hierin leidend geweest. Er zijn veel stappen gezet naar een duurzamer Amphia die hebben geleid tot een daling van onze milieu-impact met 20% ten opzichte van 2021 en met 29% ten opzichte van 2019.

- Ons energieverbruik neemt af door consolidatie van vastgoed, en technische en gedragsgerichte maatregelen
- Afvalwater wordt gemonitord op vervuiling en lozing van stoffen op het riool wordt zo veel mogelijk aan de bron voorkomen
- Waterbesparing wordt daar waar mogelijk ingezet
- De uitstoot van narcosegassen is verminderd door veel minder te verbruiken
- Er wordt gewerkt aan het scheiden van meer afvalstromen
- Naast betere afvalscheiding wordt ook ingezet op minder gebruik van materialen bij diverse medische behandelingen
- We zetten in op het voorkomen van voedselverspilling. Het organisch afval is door aanpassing van het voedselverbruikplan verminderd
- Er lopen meerdere projecten om wegwerpartikelen te vervangen door herbruikbare exemplaren
- We werken aan de implementatie van ons vernieuwde beleid 'Duurzaam inkopen'
- Medewerkers worden gestimuleerd om op de fiets naar het werk te komen
- Thuiswerken wordt gestimuleerd en gefaciliteerd
- We besparen papier door onze printsystemen en -instellingen en we onderzoeken hoe we patiënten digitaal kunnen informeren.

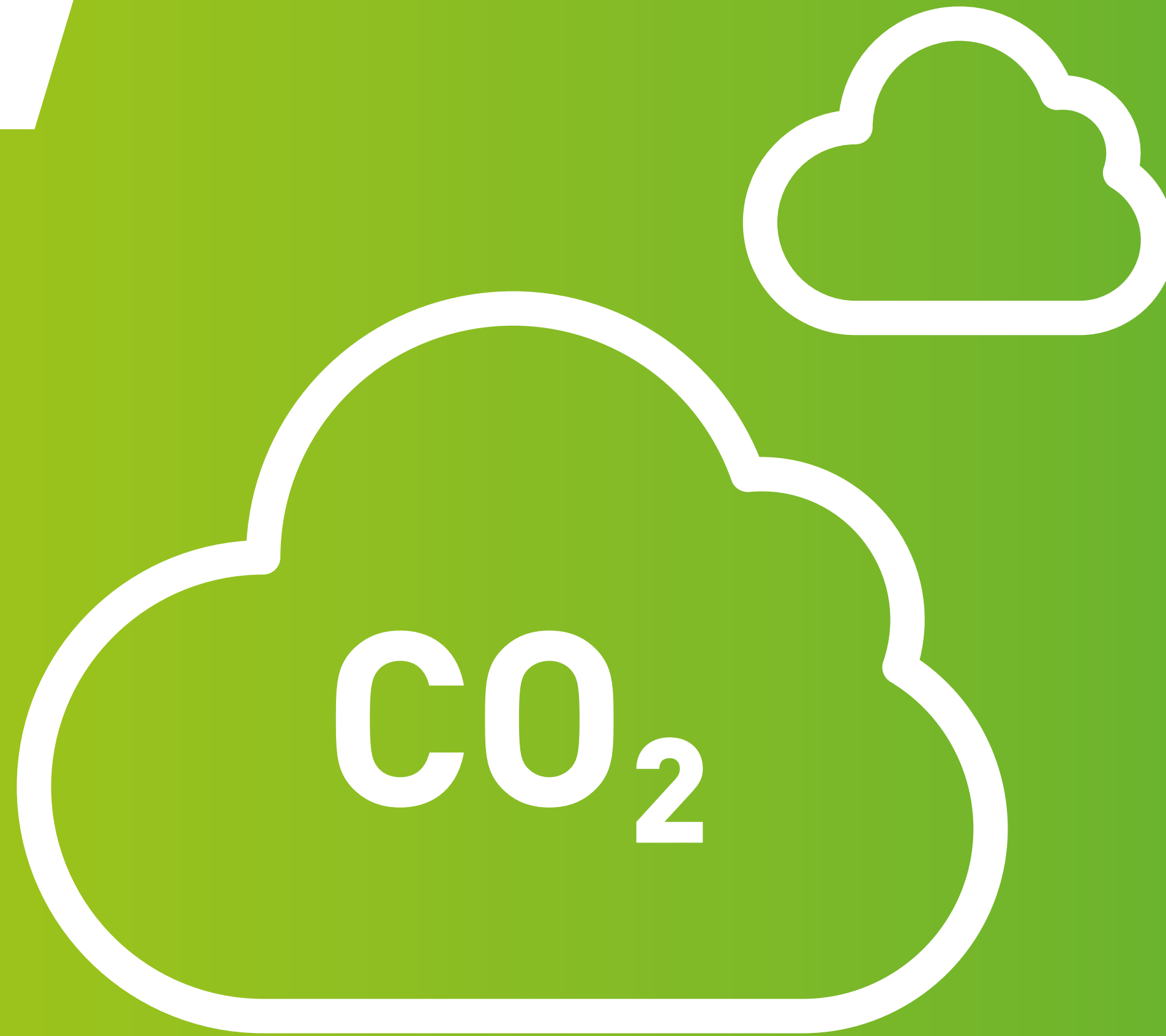
Milieu-impact Amphia 2019 - 2022 (%)

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

CO₂-uitstoot verminderen

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Amphia zet op verschillende manieren in op het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Door het consolideren van vastgoed verminderen we de CO₂-uitstoot van gas- en elektriciteitsverbruik. De nieuwbouw aan de Molengracht heeft een hoge energiestandaard (A++) en daarnaast blijven we inzetten op energiebesparing, met zowel technische als gedragsgerichte maatregelen. Ook duurzaam vervoer heeft de aandacht.

De thema's zijn onder andere: beperken goederenvervoer, laadpalen voor elektrische mobiliteit, aanschafbeleid bedrijfsauto's en het beleid voor het beperken van woon-werkverkeer en zakelijke kilometers. Het zelf opwekken van hernieuwbare energie en het inkopen van duurzaam opgewekte elektriciteit zijn opgenomen in het meerjarenactieplan duurzaamheid.

Led-verlichting plaatsen

Bij de verbouwing van het bestaande gebouw aan de Molengracht hebben we alle conventionele verlichtingsarmaturen vervangen door led-armaturen. In overlegruimtes hebben we dimmers en bewegings-sensoren geplaatst. De dag- en nachtverlichting in de algemene ruimtes wordt centraal geschakeld via het gebouwbeheersysteem. In totaal zijn tijdens de verbouwing 6.886 led-armaturen geplaatst.

Elektriciteit

In 2022 stootte Amphia 13.227 ton CO₂ uit door elektriciteitsverbruik, een reductie van 33% ten opzichte van 2019. Daarmee lopen we voor op ons doel om in 2025 40% minder CO₂ uit te stoten in vergelijking met 2019.

In 2022 werd de grootste besparing van CO₂-uitstoot van elektriciteit behaald door het sluiten van de locatie aan de Langendijk en het gedeeltelijk sluiten van de locatie aan de Pasteurlaan. Daarnaast hebben we tijdens de verbouwing van de bestaande bouw aan de Molengracht diverse elektriciteitsbesparende maatregelen genomen, zoals het plaatsen van frequentiereguleerde motoren in ventilatiekasten. Tevens is er besloten om een energiecoördinator aan te stellen. In combinatie met een energiemanagementsysteem dat in 2023 zal worden geïmplementeerd, zal dit tot een verdere reductie van het energieverbruik leiden.

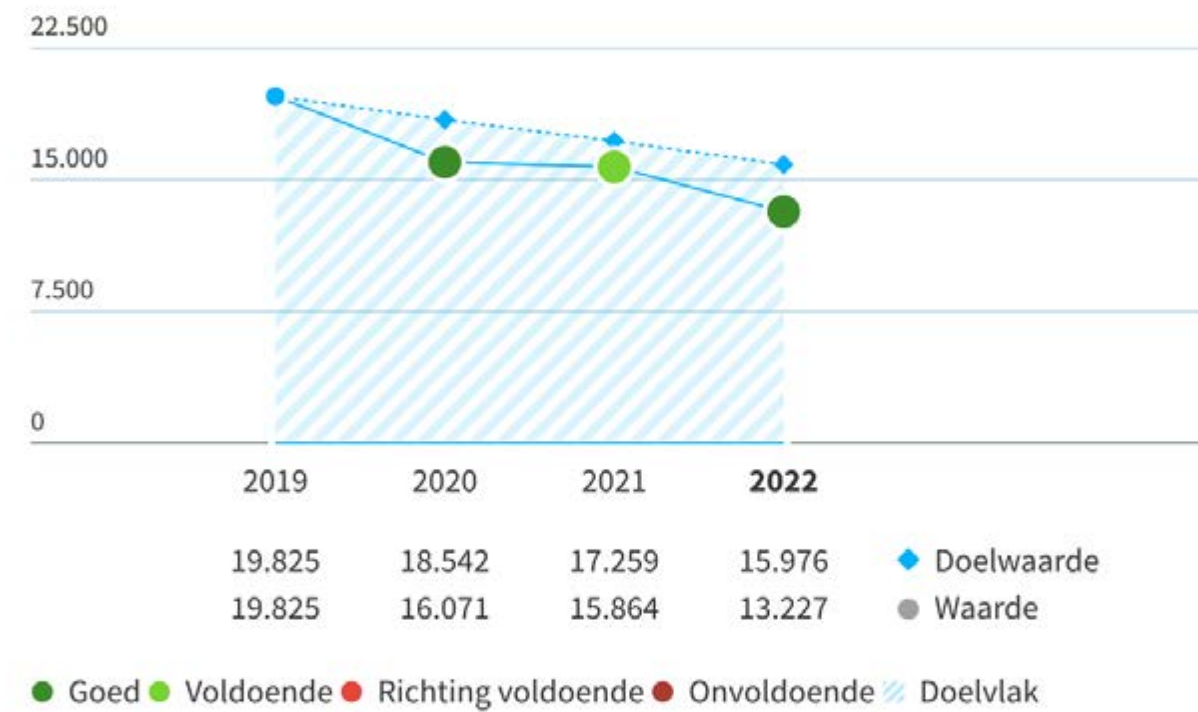
Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

CO₂-uitstoot verminderen

CO₂-uitstoot elektriciteitsverbruik Amphia 2019 - 2022 (in tonnen CO₂)

Doel is 12.127 ton CO₂ in 2025.

In 2022 heeft tevens een eerste oriëntatie plaatsgevonden op het plaatsen van zonnepanelen in combinatie met laadpalen op het parkeerdek van Amphia op de locatie aan de Molengracht. Begin 2023 krijgt dit een vervolg en zal gestart worden met een haalbaarheidsstudie.

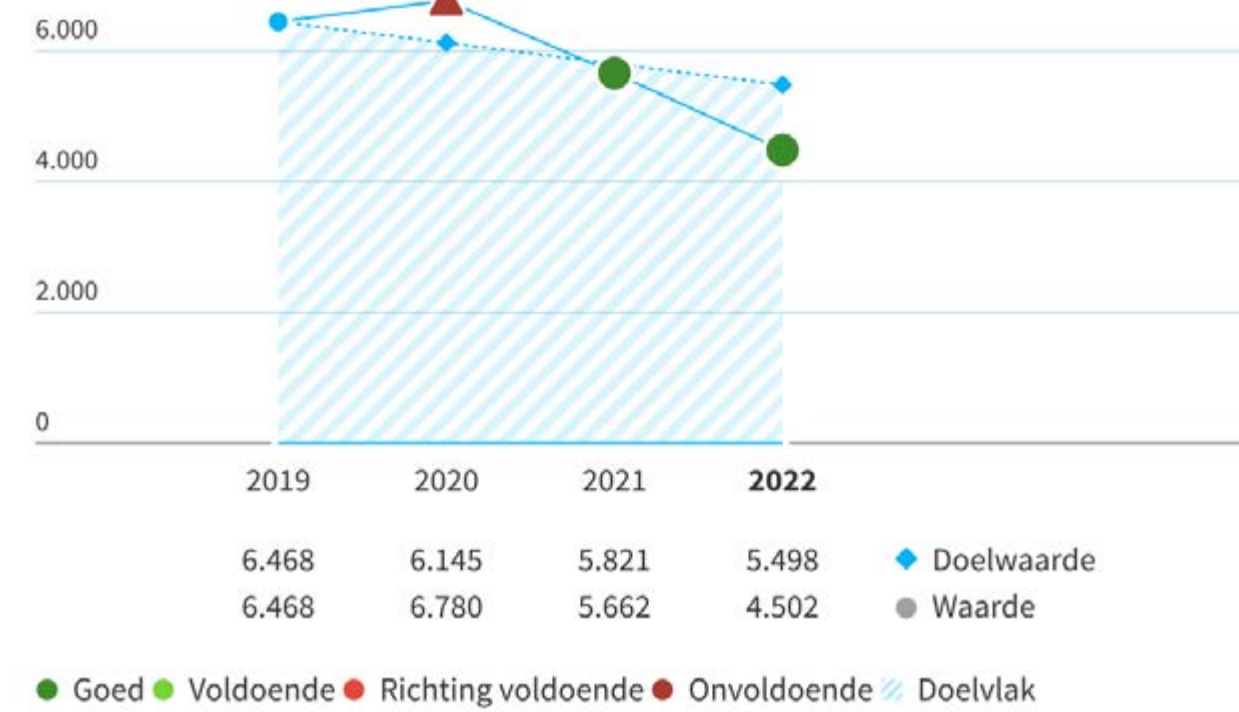
Gas

In 2022 stootte Amphia 4.502 ton CO₂ uit door gasverbruik, 30% minder ten opzichte van 2019. Daarmee lopen we voor op ons doel om in 2025 30% minder CO₂ uit te stoten in vergelijking met 2019.

Ook bij de CO₂-uitstoot door gasverbruik werd in 2022 de grootste besparing behaald door het sluiten van de locatie aan de Langendijk en het gedeeltelijk sluiten van de locatie aan de Pasteurlaan. Op natuurlijke momenten werden op de locatie Molengracht gasbesparende maatregelen doorgevoerd, zoals decentrale warmwatervoorzieningen door middel van warmtepompen.

CO₂-uitstoot gasverbruik Amphia 2019 - 2022 (in tonnen CO₂)

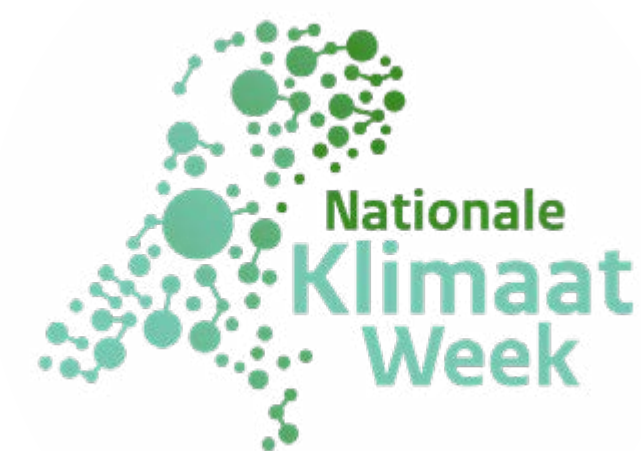
Doel is 4.528 ton CO₂ in 2025.

Daarnaast is in 2022 een project gestart om de portefeuille-routekaart CO₂ Reductie Vastgoed van Amphia op te stellen. Begin 2023 resulteert dit in een plan voor een gasloze vastgoedportefeuille in 2050. De maatregelen uit de CO₂-portefeuilleroutekaart zullen worden verankerd in het langetermijnonderhoudsplan van het ziekenhuis.

Energiebesparingscampagne

Met een energiebesparingscampagne tijdens de Nationale Klimaatweek is binnen Amphia aandacht gevraagd voor het spaarzaam omgaan met energie, zowel op het werk als in de thuissituatie. Elke dag werd een energiebesparingstip gedeeld met medewerkers, patiënten en bezoekers via beeldschermen en intranet. Ook vond er via verschillende kanalen een energiebesparingsquiz plaats die veel respons opleverde.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

CO₂-uitstoot verminderen

Woon-werkverkeer

In 2022 stootte Amphia 99,9 ton CO₂ uit als gevolg van het woon-werkverkeer van medewerkers. Dit is een lichte daling van 2,3% ten opzichte van 2021. De daling werd veroorzaakt doordat er wat minder personenkilometers met de auto werden gereden (514.332 km in 2022 ten opzichte van 521.703 km in 2021). Het aantal personenkilometers dat gereisd werd met het openbaar vervoer bleef vrijwel gelijk (40.208 km in 2022 ten opzichte van 40.149 km in 2021). Het aantal gefietste personenkilometers nam licht af (1.545 km in 2022 ten opzichte van 1.618 km in 2021).

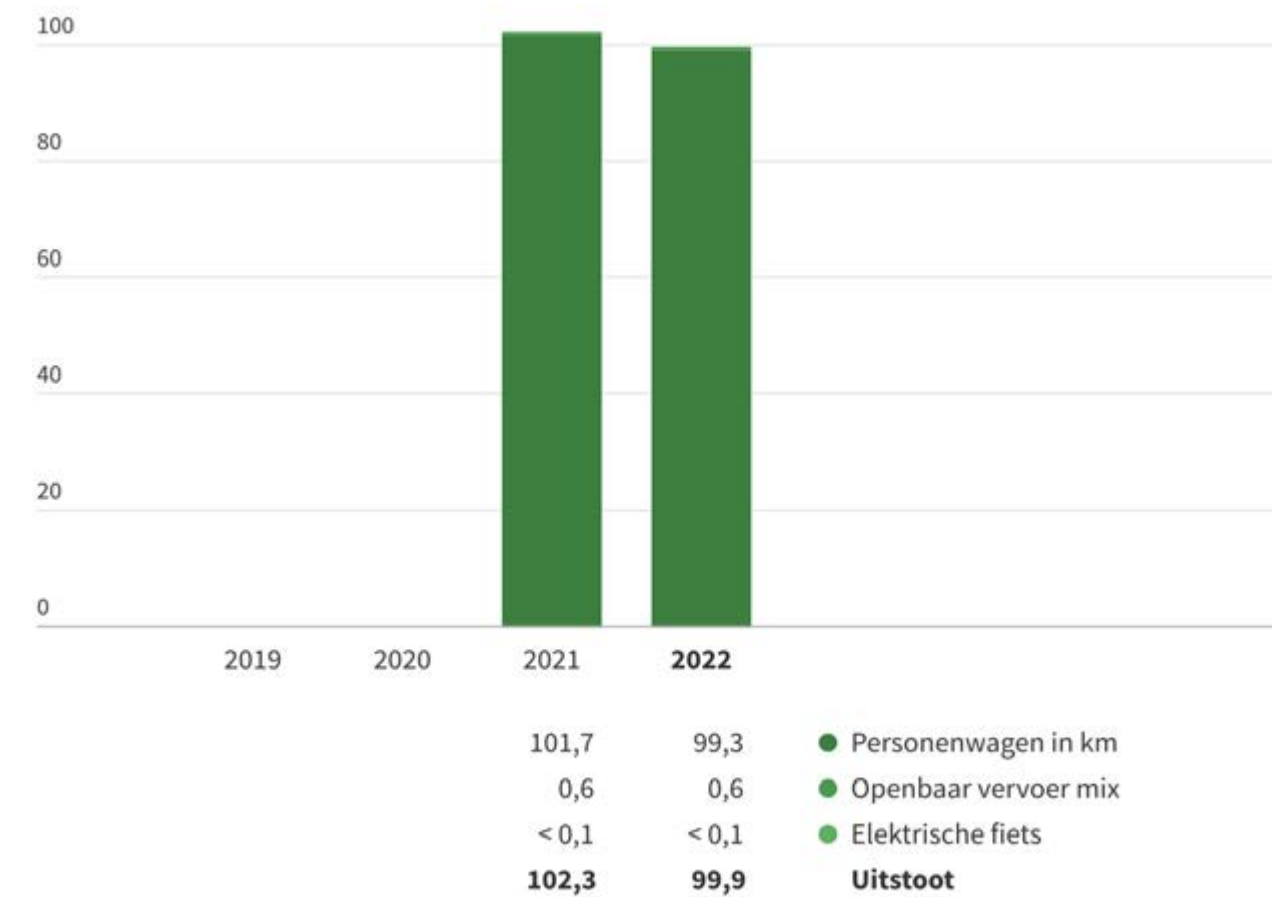
70% van de medewerkers woont binnen een straal van 20 km van het werk en kan, zeker met een elektrische fiets, naar het werk komen. Toch komt 63% van de medewerkers met de auto naar Amphia. In 2022 is een enquête gehouden onder medewerkers om te onderzoeken wat hen zou kunnen bewegen om vaker met de fiets naar het werk te komen. De uitkomsten bieden handvatten om het fietsgebruik te stimuleren. Een van de uitkomsten was dat de fietsaanrijroutes rondom Amphia verbeterd kunnen worden. In 2022 heeft Amphia daarom een landschapsarchitect de opdracht gegeven om een plan uit te werken voor veiligere fietsroutes op het Amphia-terrein. Dit voorstel zal begin 2023 gereed zijn.

Sjees Pitstop

Tijdens deze activiteit om fietsen te stimuleren, die we in 2022 tweemaal organiseerden, werd de fiets van onze medewerkers gecheckt op mankementen door een mobiele fietsenmaker. De fietsenmaker nam zijn werkplaats (lees: zijn bus) mee naar Amphia, waar de technische staat van de fietsen werd gecheckt op 15 punten. Denk hierbij aan remmen, ketting en verlichting. Van de actie werd enthousiast gebruik gemaakt: ongeveer 200 fietsen werden nagekeken.

CO₂-uitstoot woon-werkverkeer medewerkers Amphia 2019 - 2022 (in tonnen)

We hebben reeds een bruto-netto fietsplan en stellen leenfietsen en oplaadpunten voor elektrische fietsen beschikbaar. Daarnaast zijn in 2022 verschillende acties ondernomen om fietsen te stimuleren. Zo heeft Amphia meegedaan aan de Vuelta Bedrijvencompetitie en met 75.611 fietskilometers een eerste plaats behaald. Het nieuwe kantoorconcept, dat thuiswerken faciliteert, werd verder uitgerold. Kantoormedewerkers ontvingen een laptop en andere middelen voor het inrichten van een thuiswerkplek.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

CO₂-uitstoot verminderen

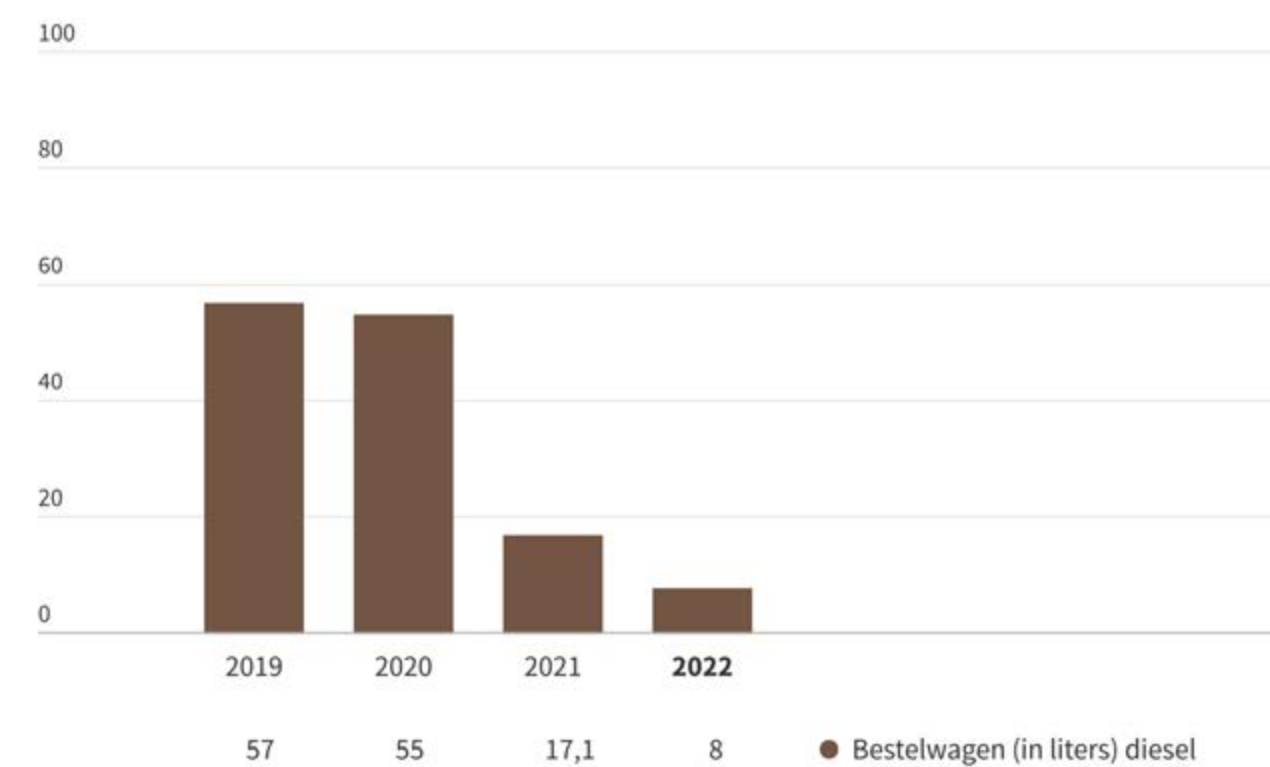
Zakelijk verkeer

In 2022 stootte Amphia 115,9 ton CO₂ uit door dienstreizen van medewerkers, een stijging van 74,5% ten opzichte van 2021. Deze stijging werd met name veroorzaakt door een stijging in het aantal gedeclareerde kilometers dat met privéauto's werd gereden (547.725 km in 2022 ten opzichte van 322.490 km in 2021). In 2022 vonden weer meer studie-bijeenkomsten, congressen en werkbezoeken fysiek plaats, hetgeen de stijging verklaart.

Goederenvervoer

In 2022 stootte Amphia 8 ton CO₂ uit door het vervoeren van goederen. Een reductie van 86% in vergelijking met 2019 die vooral werd gerealiseerd door de sluiting van de locatie aan de Langendijk en (deels) de locatie aan de Pasteurlaan, waardoor vervoer tussen locaties minder vaak nodig is.

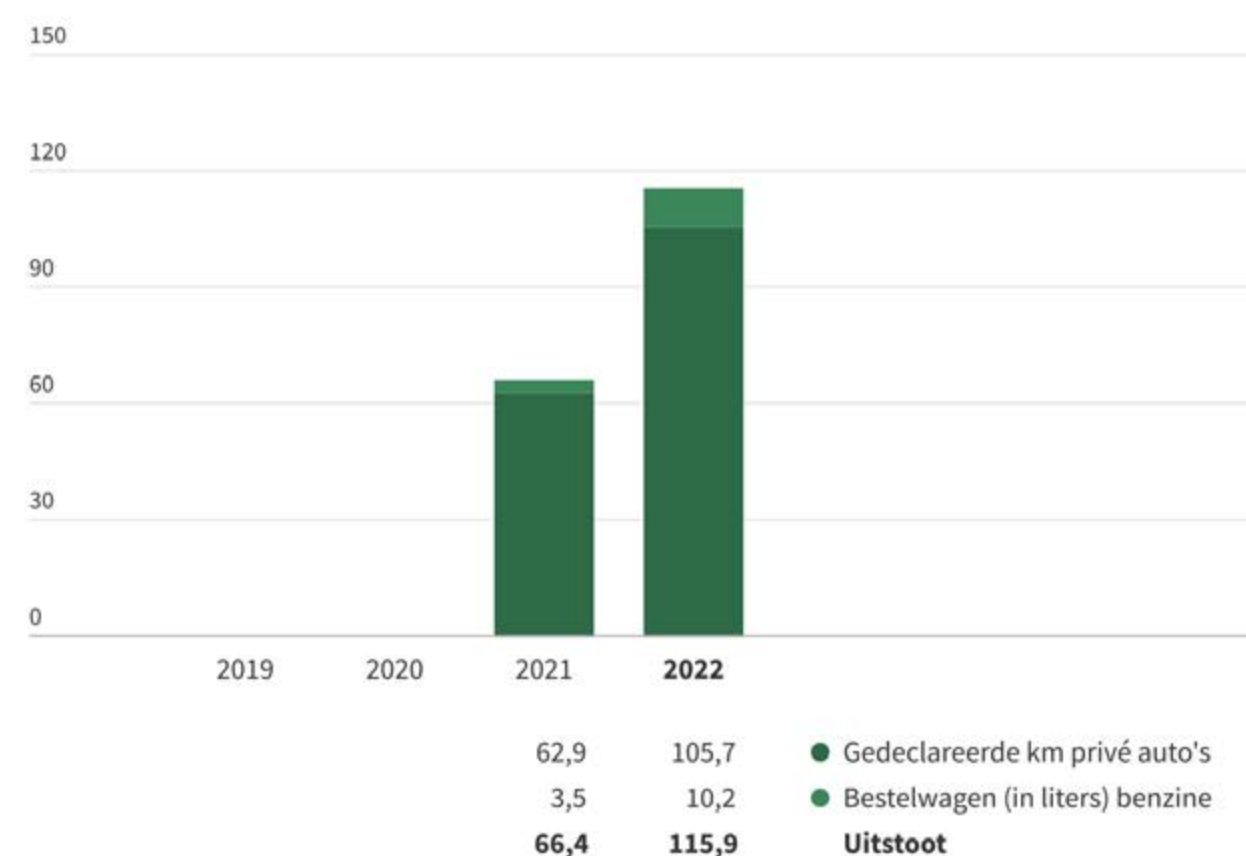
CO₂-uitstoot goederenvervoer Amphia (in tonnen)

Bezoekersverkeer

De CO₂-emmissie van het bezoekersverkeer wordt (nog) niet gemonitord. Op onze website communiceren we de bereikbaarheid met het openbaar vervoer. We stimuleren de keuze voor elektrische taxi's door middel van een groen logo op onze taxikeuzezuil. Bezoekers kunnen gebruik maken van elektrische laadpalen in de parkeergarage en onze shuttlebus op het Amphia-terrein is elektrisch.

CO₂-uitstoot zakelijk verkeer medewerkers Amphia (in tonnen)

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Circulaire bedrijfsvoering

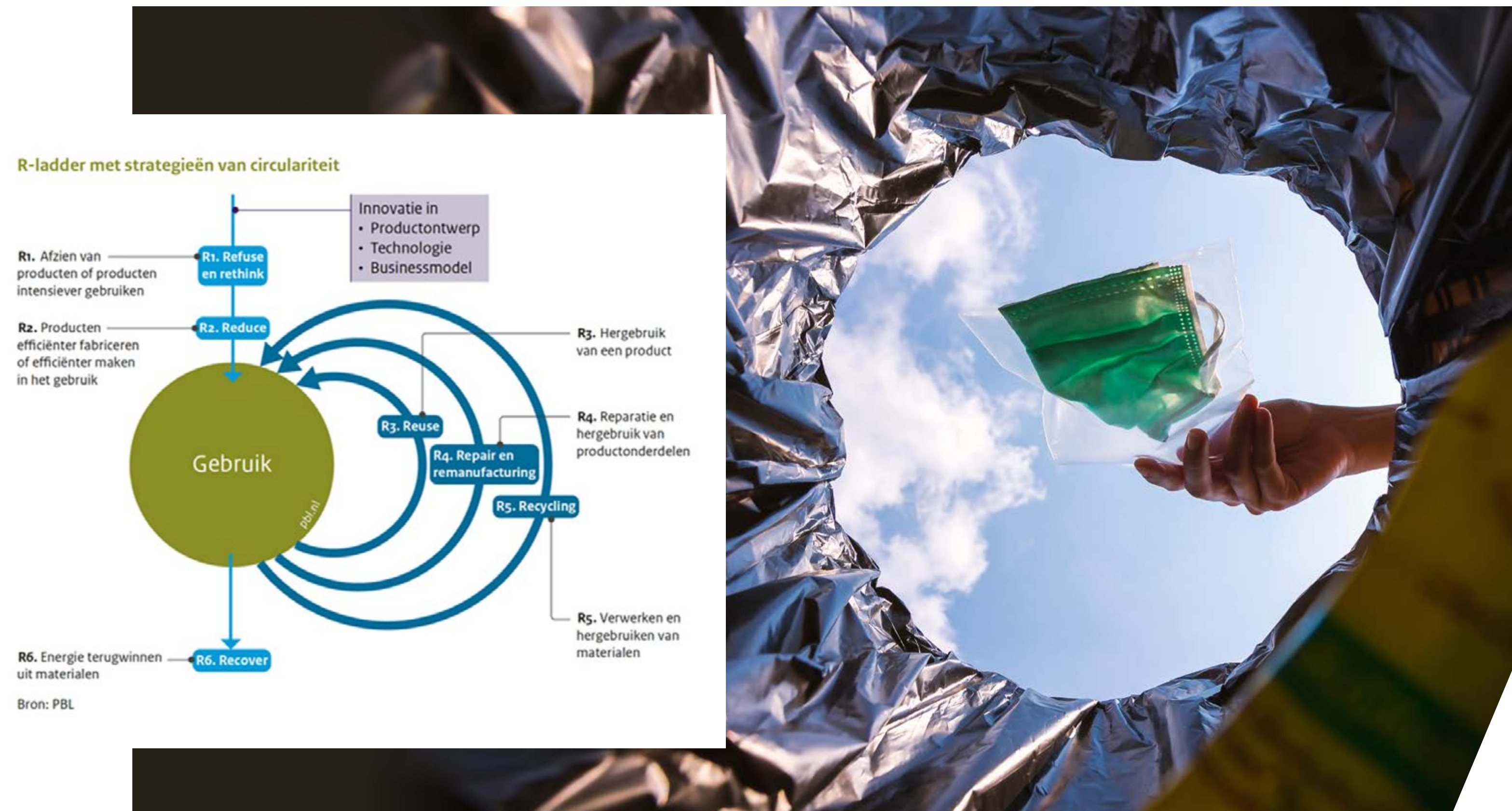

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Onze green teams zetten in op gebruik van minder materialen bij diverse medische behandelingen en we gaan in gesprek met leveranciers over het aanpassen van producten en verpakkingen om afval te verminderen.

Bij de inkoop van een aantal producten wordt circulariteit al meegewogen. Er lopen meerdere projecten om wegwerpartikelen te vervangen door herbruikbare producten, en om producten te vervangen door producten die vervaardigd zijn van hernieuwbare of beter te recyclen materialen. De wettelijk verplichte afvalstromen worden gescheiden en we werken aan het verder scheiden van ons afval.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

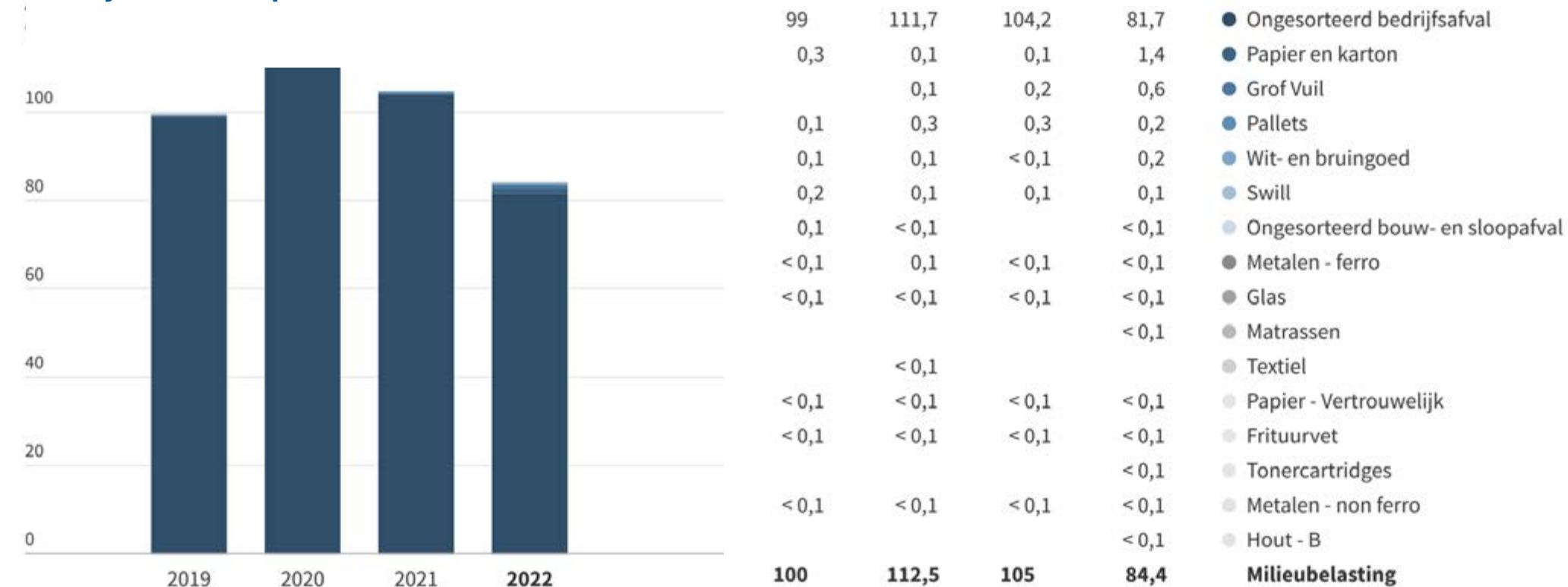
Afvalreductie

Bedrijfsafval

In 2022 creëerde Amphia 1.155.177 kg bedrijfsafval. Dit is 11% minder dan in 2019 (1.295.456 kg).

De afname van de hoeveelheid bedrijfsafval is grotendeels te verklaren door de grote hoeveelheid afval die in 2020 en 2021 is ontstaan door de verhuizing van de locaties Langendijk en Pasteurlaan. Daarnaast werden er in de diverse green teams materiaalbesparende projecten uitgevoerd. Zo is de Intensive Care, na zorgvuldig onderzoek, begonnen met het minder vaak wisselen van infuussystemen en hergebruik van effluentzakken bij de inzet van een apparaat dat de nierfunctie vervangt. Bij de operatiekamers is het gebruik van disposable overalls voor ouders en begeleiders van patiënten fors teruggebracht en is overgestapt op het plakken van drie ECG-stickers in plaats van vijf.

Bedrijfsafval Amphia 2019 - 2022 (in %)

Medicatie als bolus

Eind januari 2022 is gestart met meer medicatie als bolus te geven. Sindsdien is er een erg groot verschil te zien in het gebruik van infuuszakjes.

Meer medicatie toedienen met een injectie (bolus) in plaats van een infuus

Op basis van literatuur, eigen ervaringen en ervaringen van andere ziekenhuizen is onderzocht welke veelgebruikte geneesmiddelen op de operatiekamers en Intensive Care in minder dan 1 minuut kunnen worden toegediend aan de patiënt met een injectie (spuit) in plaats van een infuus, zonder dat dit extra bijwerkingen geeft voor de patiënt. 17 middelen worden nu toegediend met een injectie in plaats van een infuus. Dit heeft geleid tot een besparing van 30.000 infuuszakken en een groot aantal infuuslijnen op jaarbasis. Naast afvalreductie heeft deze nieuwe manier van werken ook een kostenreductie opgeleverd en een tijdbesparing voor verpleegkundigen. Een spuit klaarmaken kost minder tijd dan het klaarmaken van een infuus. Bovendien hoeft er geen infuuslijn aan- en afgesloten te worden bij de patiënt waardoor een verpleegkundige maar één keer op de kamer van de patiënt hoeft te zijn. Ook hoeft er geen spuitenpomp ingesteld te worden, waardoor een controle door een tweede collega niet meer nodig is.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Gevaarlijk afval

In 2022 creëerde Amphia 216.678 kg gevaarlijk afval, 19% minder in vergelijking met 2019. Van het gevaarlijk afval was 198.605 kg specifiek ziekenhuisafval (23% minder dan in 2019). We lopen voor op ons doel om in 2025 20% minder specifiek ziekenhuisafval te creëren, maar de cijfers fluctueren sterk van jaar tot jaar. De fluctuatie in de cijfers hangt mede af van bezetting van de operatiekamers.

In 2022 werd een start gemaakt met het scheiden van medicatieglas bij de operatiekamers, de intensive care en de hartkatheterisatiekamers. Dit medicatieglas werd voorheen als specifiek ziekenhuisafval afgevoerd. Op de intensive care werd een project gestart om de verspilling van medicatiedranken en -suspensies tegen te gaan, zodat minder medicatieresten werden afgevoerd als specifiek ziekenhuisafval. Ook is verspilling van kant-en-klare spuiten teruggebracht. Bij de intensive care was er tevens meer aandacht voor het correct scheiden van specifiek ziekenhuisafval. De operatiekamers hebben verspilling door het vervallen van medicatie teruggebracht door het optimaliseren van voorraadbeheer.

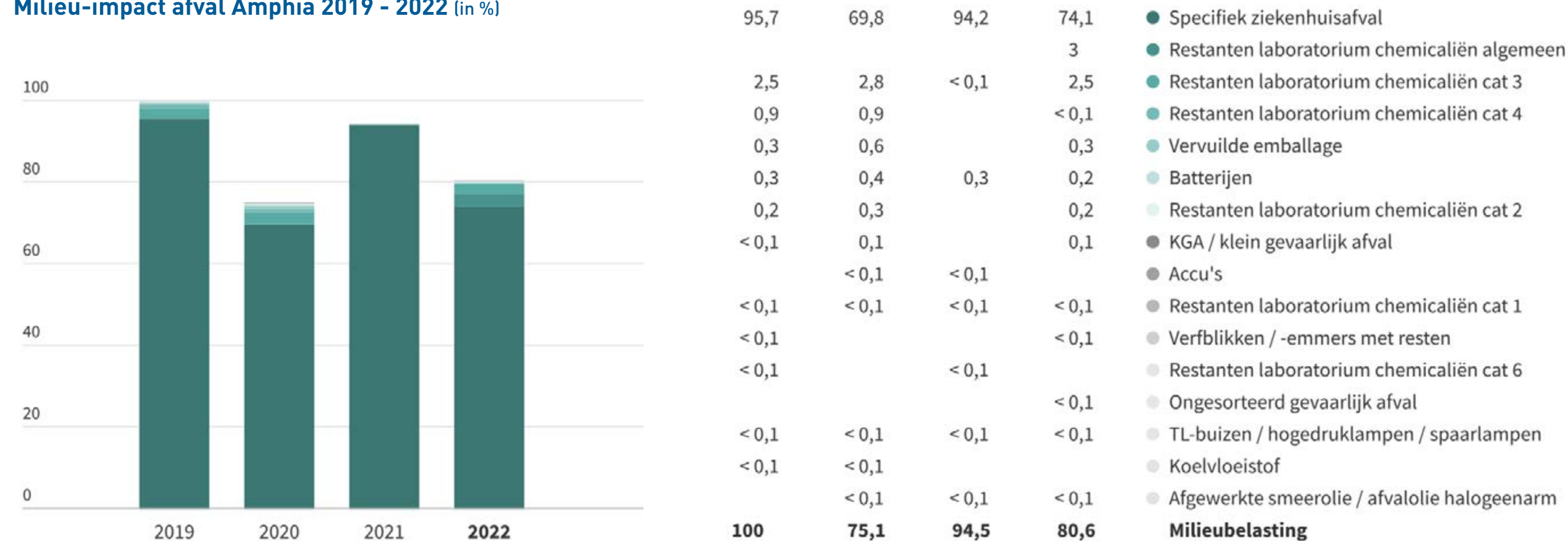
Circulair en duurzaam inkopen

In 2022 is het inkoopbeleid van Amphia herzien. Duurzaam inkopen is nu een integraal onderdeel van het inkoopbeleid. Aan de hand van People, Planet, Prosperity en Purpose zijn algemene richtlijnen opgesteld die bij de inkoop van producten en diensten overwogen worden, namelijk:

- Voorkeur voor lokale leveranciers en producenten
- Voorkeur voor gerecyclede, recyclebare en biologische materialen
- Voorkeur voor Fair Trade en milieugecertificeerde producten
- Rekening houden met de arbeidsomstandigheden in de hele keten
- Vraag om transparantie over de afkomst van het product
- Kies voor kwaliteit en verzeker een lange levensduur (bijvoorbeeld met herbruikbare producten).

Er zijn in 2022 verschillende projecten uitgevoerd op het gebied van circulair inkopen. Zo is een overstap gemaakt naar duurzame reinigingsmiddelen voor de dagelijkse en wekelijkse reiniging. Deze middelen hebben het Cradle2Cradle Gold-label.

Milieu-impact afval Amphia 2019 - 2022 (in %)

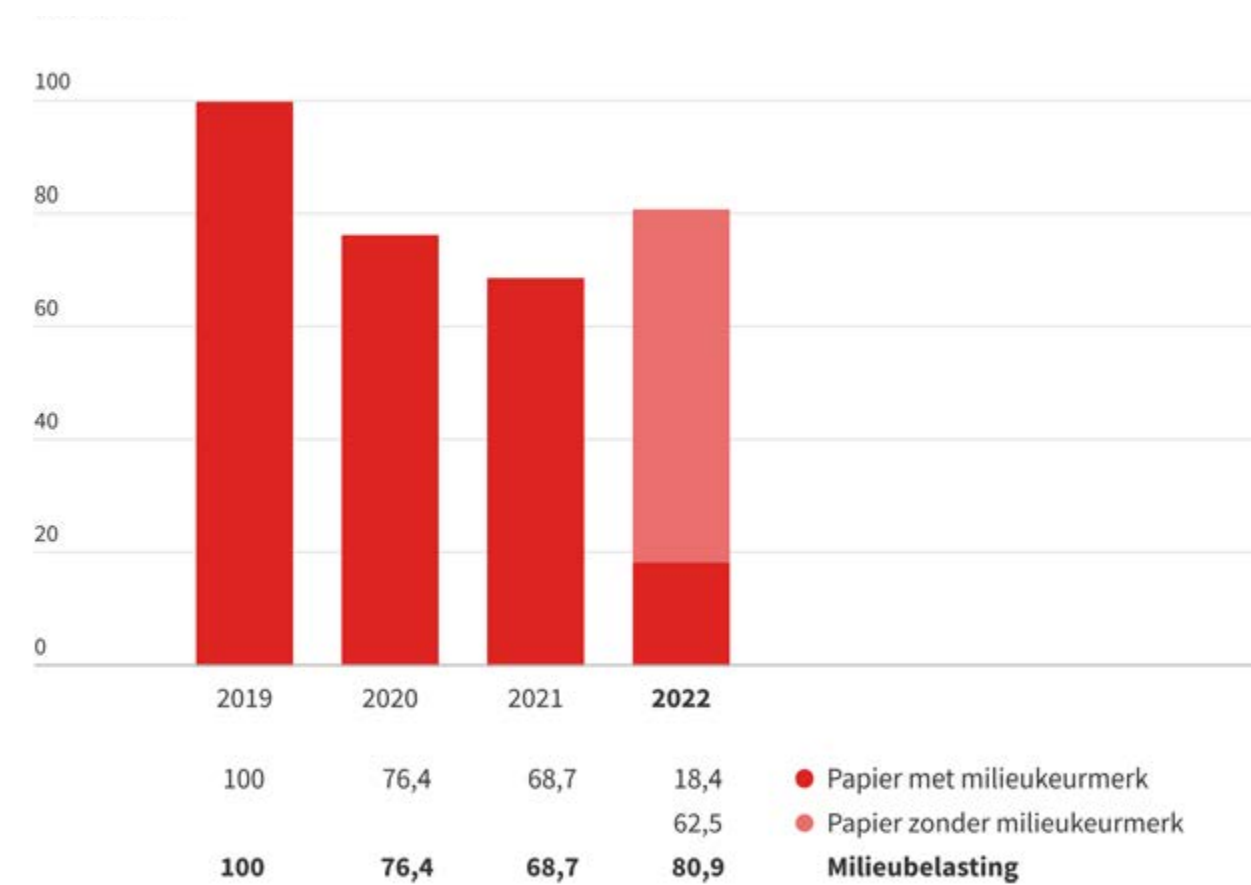

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Circulaire bedrijfsvoering

Milieu-impact papier Amphia 2019 - 2022 (in %)

Er is een analyse gemaakt van de ingekochte kantoorartikelen: waar mogelijk is overgestapt naar een duurzame variant. Meer dan de helft van de ingekochte kantoorartikelen heeft nu een erkend milieukeurmerk. Een haalbaarheidsstudie naar herbruikbare OK-jassen heeft uitgewezen dat de overstap van wegwerp- naar wasbare OK-jassen financieel en operationeel haalbaar is. Begin 2023 start een pilot met de herbruikbare OK-jassen.

Diverse producten worden al langer circulair ingekocht. Zo wordt Amphia door de samenwerking met CleanLease volledig ontzorgd op het gebied van textiel. Linnen van CleanLease heeft het Oeko-Tex 100-label. CleanLease laat het afgeschreven linnengoed verwerken tot garen. Ook bij de inkoop van koffie en koffieautomaten heeft Amphia rekening gehouden met duurzaamheid en circulariteit.

Amphia koopt al jaren printpapier in met het Ecolabel. Het doel is om de milieubelasting van ingekocht printpapier met 35% te verlagen in 2025 in vergelijking met 2019. Door papierverbruik te reduceren en door zoveel mogelijk papier met een erkend milieukeurmerk (Ecolabel) in te kopen. In 2022 kocht Amphia 19.636 kg printpapier in zonder Ecolabel en 8.455 kg met Ecolabel. In 2022 was de milieubelasting van printpapier daarmee 19% lager dan in 2019. We liggen op schema om de doelstelling voor 2025 te behalen. De markt voor printpapier was in 2022 krap. Daarom was Amphia genoodzaakt om ook printpapier aan te schaffen zonder Ecolabel (het papier had wel het FSC-keurmerk). In combinatie met een grotere hoeveelheid ingekocht printpapier heeft dit geleid tot een stijging van de milieubelasting van het door Amphia ingekochte printpapier ten opzichte van 2021. In 2023 wordt gestreefd naar inkoop van 100% Ecolabel-papier.

Hergebruik

Ook hergebruik heeft blijvend onze aandacht. Overbodig meubilair wordt hergebruikt of geschonken aan goede doelen. Medische apparatuur die niet meer bruikbaar is voor het ziekenhuis wordt ingezet voor hergebruik elders in de medische wereld. In Nederland, in andere landen, maar ook in de diergeneeskunde. Een deel wordt aangeboden aan een opkopende partij die de apparatuur opknappt en hergebruikt.

Meer hergebruik van chirurgische scharen en arterieklemmen

Binnen Amphia gebruiken wij een groot aantal chirurgische wegwerpscharen en arterieklemmen. Gemiddeld nemen wij per kwartaal 5.250 chirurgische scharen af. Bij metalen arterieklemmen gaat het gemiddeld om 1.200 stuks per kwartaal. Metalen scharen en arterieklemmen kunnen wij prima hergebruiken voor doeleinden waar ze niet steriel voor hoeven te zijn. De operatiekamers, grootgebruiker van scharen, is daarom gestart met hergebruik. De centrale sterilisatieafdeling (CSA) desinfecteert de scharen van tevoren. De intensive care, ook een grootverbruiker, gaat het goede voorbeeld van de operatiekamers volgen. De Werkgroep Afvalreductie en Circulariteit onderzoekt of er in de daluren van de CSA voldoende capaciteit is om ook scharen en arterieklemmen van andere afdelingen voor hergebruik te desinfecteren.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Circulaire bedrijfsvoering

Elk afgevoerd apparaat wordt geregistreerd. In 2019 betrof dit 1.549 stuks, in 2021 waren dit 1.871 items en in 2022 1.047 apparaten. In 2022 werden 18 apparaten gedoneerd aan een goed doel. Het betrof dialysesystemen die geschonken zijn aan de Stichting Vakantiedialyse Suriname.

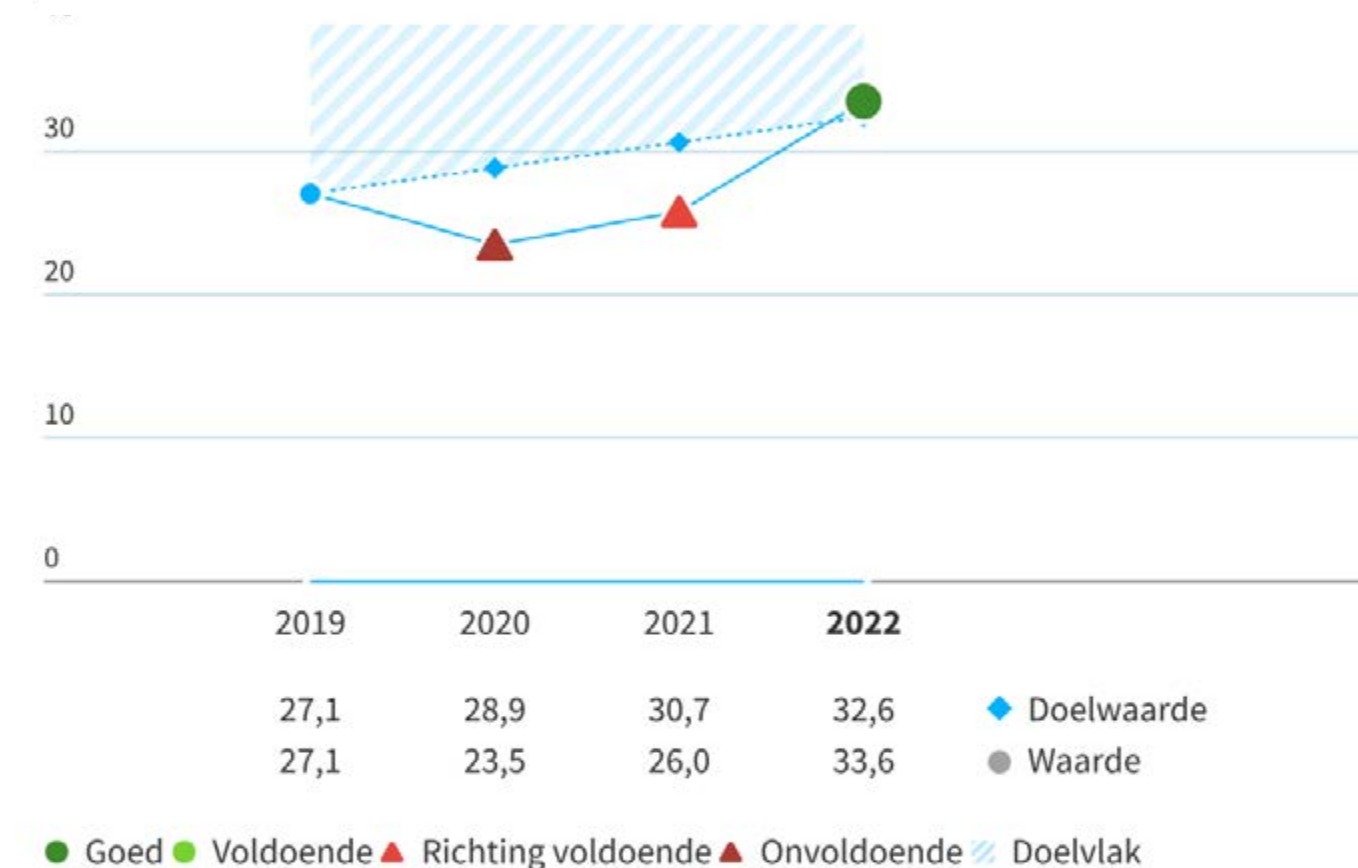
Wegwerpserviesgoed wordt in principe alleen in uitzonderlijke medische situaties gebruikt; het overige serviesgoed is grotendeels herbruikbaar. In het bedrijfsrestaurant en de catering worden alleen nog wegwerpcontainers gebruikt voor producten 'To go'. In 2022 heeft een eerste oriëntatie plaatsgevonden op het aanbieden van herbruikbare varianten of 'Bring your own' om te voldoen aan wetgeving die medio 2023 ingaat. Ook bij de koffieautomaten worden nog kartonnen wegwerpbekertjes gebruikt met een kunststof coating. Steeds meer afdelingen maken echter gebruik van eigen mokken. In 2022 zijn de kantoorafdelingen van diverse service- en kenniskernen overgestapt op porseleinen koffiebekers, vooruitlopend op het verbod op plastic bevattende wegwerpbekers vanaf 1 januari 2024.

Afvalscheiding

Het afvalscheidingspercentage van Amphia was 33,6% in 2022. Daarmee liggen we op schema om in 2025 een afvalscheidingspercentage van 38% te halen. In 2022 is een grote stap gemaakt met het apart inzamelen van papier en karton. In 2020 en 2021 was dit proces niet voldoende onder controle, waardoor er geen papier en karton werd gescheiden. Daarom is in 2022 een afvalbuddysysteem geïntroduceerd. Afvalbuddy's controleren regelmatig of papiercontainers op afdelingen vervuild zijn en hangen er in dat geval een label aan. Zo kan een vervuilde papiercontainer apart

Afvalscheiding Amphia 2019 - 2022 (in %)

Doel is 38% in 2025.

gehouden worden. Dit leverde meer dan 100.000 kg gescheiden papier en karton op in 2022.

Samen met onze afvalverwerker onderzochten we in 2022 welke afvalstromen we verder kunnen gaan scheiden. In 2023 zal dit resulteren in meer gescheiden afvalstromen, zoals mixed verpakkingskunststoffen, plastic en drankkarton en verdere scheiding van medicatieglas en polypropyleen sterilisatiedoeken.

Digital Education Africa Network – DEAN

Afgeschreven pc's worden gedoneerd aan DEAN. Na datavernietiging verwerkt deze organisatie de hardware in Nederland. De opbrengsten van de hardware van Amphia worden besteed aan het CLASSworks programma waarmee DEAN lagere en middelbare scholen in Kenia en Tanzania ondersteunt bij het inzetten van digitale lesmiddelen, onderwijsmethodiek en de integratie van 21^e-eeuwse vaardigheden. In 2022 werden 1.249 hardware-items gedoneerd.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Gezonde leefomgeving

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

We werken op verschillende fronten aan een gezonde omgeving voor onze patiënten, medewerkers, bezoekers en omwonenden. We monitoren emissies naar lucht en water en beperken deze waar mogelijk. Bodemverontreiniging wordt voorkomen door het opvolgen van werkvoorschriften en het houden van periodieke inspecties van bodembeschermende voorzieningen en door noodprocedures.

De meest duurzame zorg is zorg die niet geleverd hoeft te worden. Daarom zetten we in op preventie. Dit doen we door te werken aan een gezond en duurzaam voedingsaanbod, waarbij we streven naar zo min mogelijk voedselverspilling. Ook stimuleren we het bewegen onder patiënten en medewerkers.

Daarnaast besteden we aandacht aan een groene, bio-diverse omgeving en ecologisch groenbeheer, omdat van een groene omgeving een helend effect uitgaat.

Gezonde en duurzame voeding

Als het gaat om voeding is Amphia vooruitstrevend in haar beleid en de uitvoering. Preventie van swill (organisch afval) wordt actief aangepakt. In het Delegate voedingsdistributiesysteem kan de patiënt met een persoonlijke iPad een keuze maken uit verschillende maaltijden. Omdat de keuze tot 30 minuten voor het uitserveren van de maaltijd aangepast kan worden in hoeveelheid en andere wensen zijn er vrijwel geen bordresten meer. Ook de resten in de keuken door teruggave van maaltijden van ontslagen patiënten wordt hiermee enorm gereduceerd. Er wordt gewerkt aan een monitoring-systeem om vast te leggen hoeveel er alsnog wordt weggegooid per bed per jaar.

Goede Zorg Proef Je

Amphia heeft zich in het kader van het Nationaal Preventieakkoord in 2022 aangesloten bij het initiatief Goede Zorg Proef Je. Doel is om door middel van kennisdeling tussen verschillende ziekenhuizen in Nederland meer gezonde voeding op de kaart te krijgen voor patiënt, medewerker en bezoeker én om in 2025 bij 50 ziekenhuizen een voedingsaanbod te hebben dat voor 80% gezond is.

Amphia is gestart met het aanpassen van het assortiment voeding in het personeelsrestaurant. Zo zijn inmiddels de belegde broodjes, soepen en de salades 80% gezond. Minder vlees, minder vet en minder zout zijn hierbij de resultaten. De saladebar bijvoorbeeld heeft meer verse, groene salades en minder aangemaakte salades. Het doel is om stapsgewijs per productgroep keuzes te maken, in overleg en na afstemming met de afdeling Diëtetiek en het restaurant De Markt van Hutten Catering.

Voor de voeding van de patiënten wordt het voedingsconcept in 2023 opnieuw vastgesteld, waarbij ook hier rekening gehouden zal worden met de criteria van het Nationaal Preventieakkoord.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Gezonde leefomgeving

Wij werken met vriesverse maaltijden. Ook dit beperkt de hoeveelheid etensresten. De leverancier van onze maaltijden werkt met het ASC- en het MSC-keurmerk voor vis en met vlees met het Beter Leven-keurmerk (1 ster). Waar mogelijk wordt ook gewerkt met lokale producten, Planet Proof-producten en met producten zonder palmolie.

In 2022 is Amphia gestart met het inkopen van vleeswaren met een erkend duurzaamheidskeurmerk. Er worden vijf verschillende vegetarische maaltijden per dag aangeboden aan patiënten om plantaardige eiwitten te stimuleren boven dierlijke. Ook zijn er eiwitrijke en volledig plantaardige muffins beschikbaar. Voor medewerkers is er een Healthy Fridge waar – als de restaurants gesloten zijn – toch een gezonde maaltijd afgehaald kan worden. Een verbeterplan om het voedingsaanbod verder te verduurzamen is in de maak.

Bewegen stimuleren

Amphia stimuleert bewegen op verschillende manieren. Zo is er een FiscFree-regeling voor het afsluiten van een sportabonnement en zijn de trappenhuizen toegankelijk en veelal voorzien van daglicht.

Sinds 2021 heeft Amphia een Regieraad Bewegen, een samenwerkingsverband van orthopedie, revalidatie, sportgeneeskunde, traumachirurgie en fysiotherapie. Naast het integraal behandelen en begeleiden van patiënten met gezondheidsklachten van het bewegingsapparaat, worden kennis en kunde ingezet rondom de thema's preventie en leefstijl.

De Regieraad Bewegen bouwt aan een netwerk van collega's en organisaties die ieder op hun manier een bijdrage leveren aan het stimuleren van een gezonde leefstijl voor de preventie van vermijdbare (chronische) ziektes. Zo wordt er samengewerkt met de Stoppen met roken-coach en de leefstijl-apotheker van Amphia.

Daarnaast wordt samengewerkt met HR/Amphia Academie, omdat preventie en leefstijladvies niet alleen voor patiënten, maar ook voor onze eigen medewerkers essentieel zijn. Ook extern legt de Regieraad Bewegen steeds meer contacten. Er zijn gesprekken geweest met gemeente Breda, GGD West-Brabant, Breda Actief en met de huisartsengroepen (Breda en Oosterhout). De Regieraad onderzoekt welke initiatieven en samenwerkingsverbanden er in de regio zijn met betrekking tot preventie en leefstijl en hoe Amphia daaraan kan bijdragen met haar kennis en kunde. Zo is er kortstondig een pilot geweest met een leefstijlloket in Amphia. Patiënten konden door specialisten verwezen worden naar dit loket, maar het loket kon door patiënten, bezoekers en medewerkers ook op eigen initiatief bezocht worden. Het streven van de Regieraad Bewegen is dat er in de toekomst de mogelijkheid komt om patiënten via een leefstijlloket te verwijzen naar een programma waarin zij begeleid worden bij het aanleren en vasthouden van een gezonde leefstijl.

Beweegweek

De samenwerkingsverbanden die zijn aangegaan door de Regieraad Bewegen werden zichtbaar tijdens de Beweegweek die Amphia in september 2022 organiseerde. Tijdens de Beweegweek werden bewegen en ontspannen gestimuleerd door het aanbieden van clinics (boksen, bootcamp, yoga en golf). Maarten van der Weijden gaf een lezing over het belang van bewegen en er was een 'beweegmarkt' waar in- en externe contacten van de Regieraad zich presenteerden aan patiënten, bezoekers en medewerkers.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Biodiversiteit in en om gebouwen

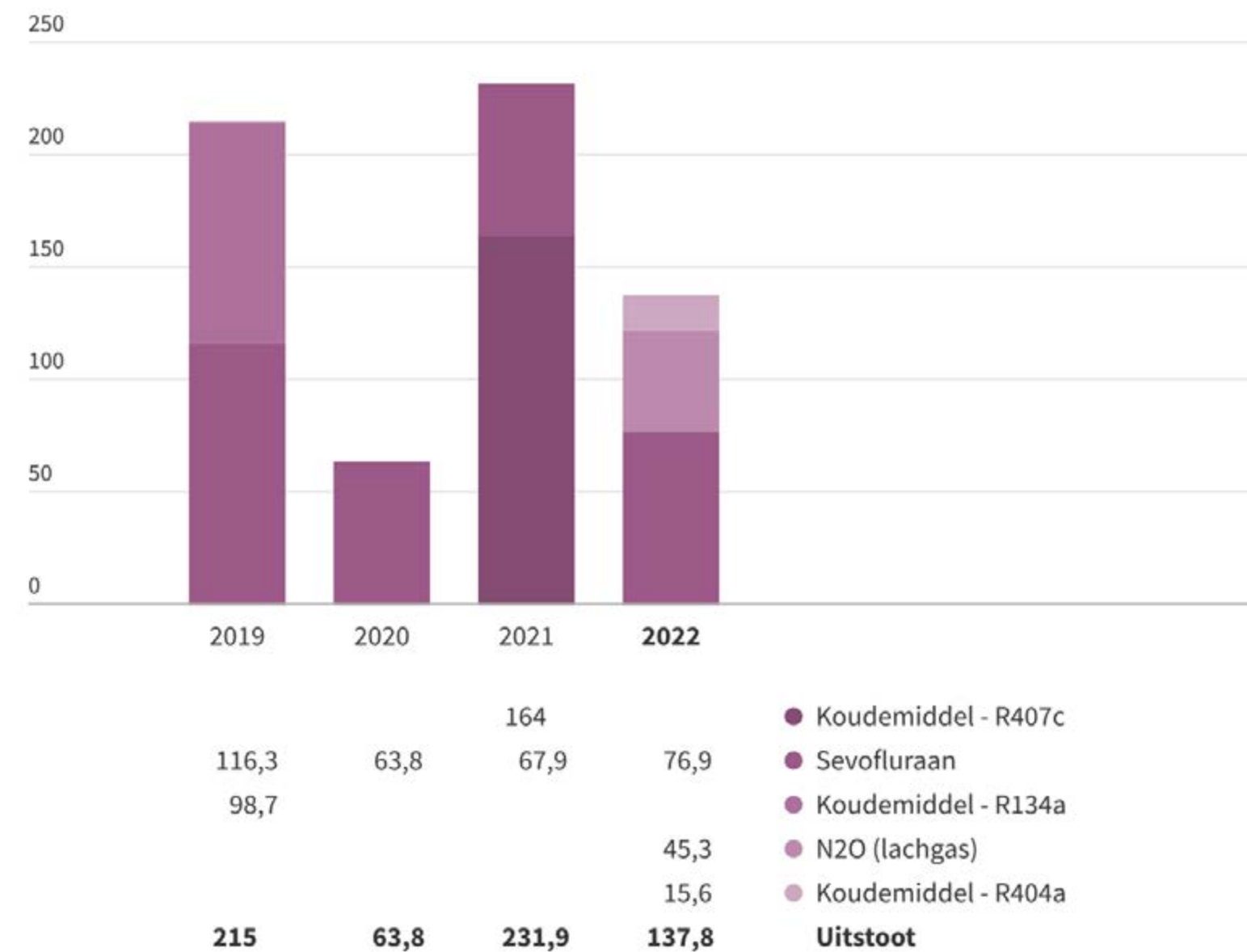
Het groenbeheerplan van Amphia voorziet in de verbetering van biodiversiteit van onze buitenomgeving. Er is gekozen voor inheemse plantensoorten met een hoge natuurwaarde voor insecten en vogels. De nieuwe aanplant is milieuvriendelijk gekweekt en plantmaterialen worden betrokken van kwekers in de regio om onnodige transportbewegingen te voorkomen. Daarnaast is er een bewust mestbeleid, is het gebruikte hout niet chemisch verduurzaamd en is in 2022 het maaibeeld aangepast om biodiversiteit te stimuleren.

Lucht

In totaal was de uitstoot van anesthesiegassen en koudemiddelen in 2022 137,8 ton CO₂ equivalent. De emissies van anesthesiegassen N₂O (lachgas) en sevofluraan en koudemiddelen zijn daarmee met 35% gedaald ten opzichte van 2019.

Anesthesie heeft in de afgelopen drie jaar de uitstoot van sevofluraan met 34% teruggebracht door hier zuiniger mee om te gaan. De emissie van lachgas neemt echter toe door gebruik van een nieuw systeem bij verloskunde en kindergeneeskunde dat voor lachgas is aangelegd tijdens de nieuwbouw op de locatie Molengracht. Er zijn weinig alternatieven voor lachgas. Sinds 2022 wordt de emissie van lachgas daarom gemonitord. Daarnaast wordt ingezet op beperking van het gebruik waar dat kan. In de nieuwbouw aan de Molengracht wordt geen gebruik meer gemaakt van schadelijke koelmiddelen. Daarmee wordt onnodige belasting van het milieu voorkomen. Amphia meet de kwaliteit van de binnenlucht en het gehele terrein is rookvrij.

Uitstoot anesthesiegassen en koudemiddelen 2019 - 2022 Amphia (in tonnen CO₂)

Water

De milieubelasting door (afval)water is met 7,1% gedaald ten opzichte van 2019, maar licht gestegen in vergelijking met 2021. De stijging werd veroorzaakt door een hogere vervuilingsgraad van het afvalwater. Het waterverbruik nam daarentegen af in vergelijking met 2021. In 2022 werd 152.522 m³ water verbruikt versus 177.314 m³ in 2021.

Om te voorkomen dat medicijnen in afvalwater terecht komen, zijn medewerkers van Amphia geschoold in het omgaan met deze stoffen én hoe ze deze stoffen veilig kunnen afvoeren. Medicatieresten gaan terug naar de apotheek voor veilige verwerking. Hetzelfde geldt voor het werken met chemicaliën: omgaan hiermee is vastgelegd in duidelijke protocollen.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

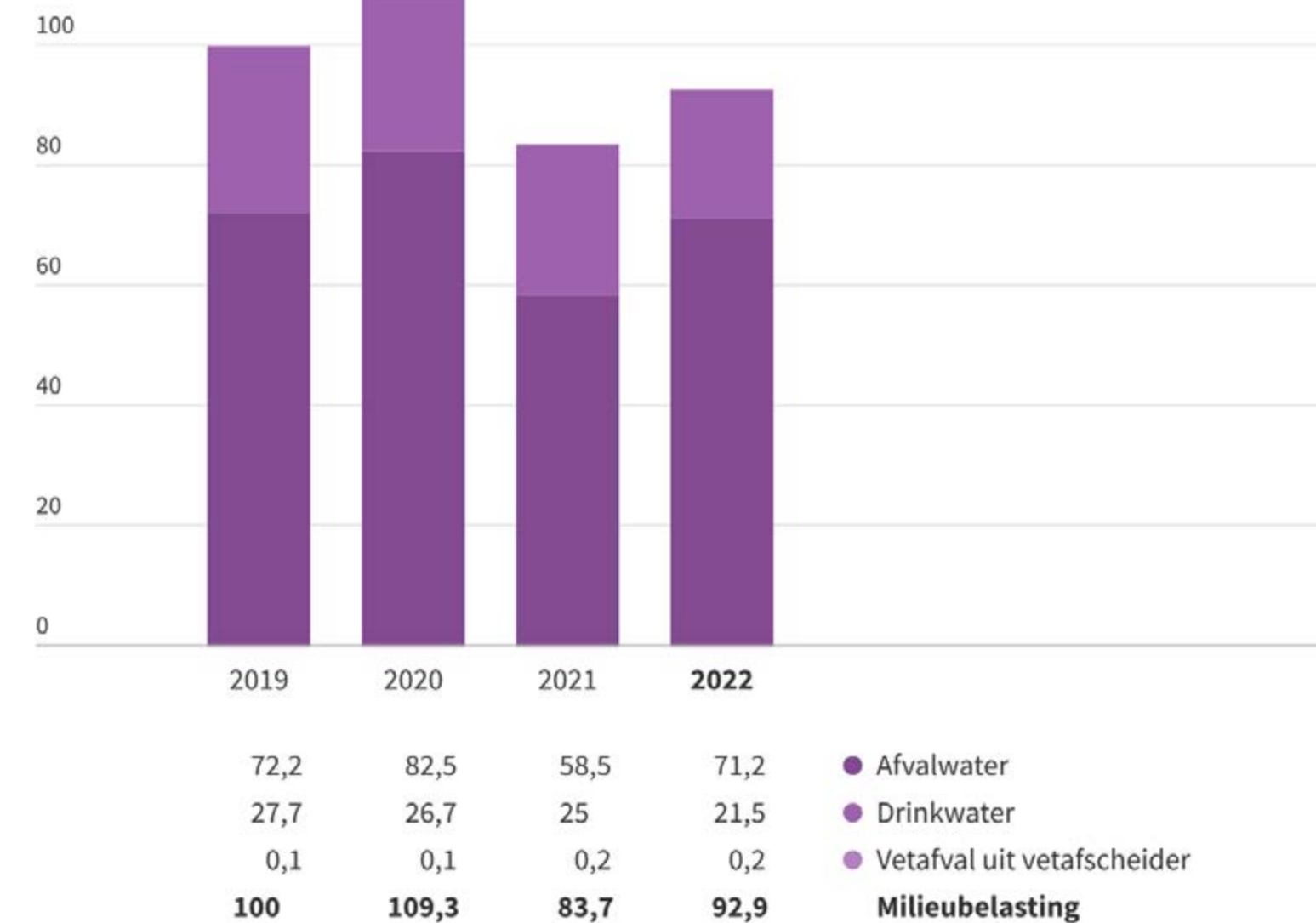
Er loopt landelijk een initiatief (de ketenaanpak medicijnresten uit water) waarin wordt samengewerkt met ziekenhuizen, waterschappen, de farmaceutische sector, (huis)artsen en apothekers. Samen ontwikkelen zij een routekaart om medicatieresten in het water, de bodem en de lucht te reduceren. Medicatie heeft namelijk een grote impact op het milieu en de kosten. Amphia participeert in dit initiatief en is in gesprek met Waterschap Brabantse Delta om een nulmeting uit te voeren van een aantal medicijnresten in het afvalwater.

Op het gebied van waterbesparing voldoet de nieuwbouw aan de Molengracht aan de hoogste eisen. Sinds de verbouwing van de bestaande bouw aan de Molengracht voldoet dit gebouwdeel daar ook aan. In het gehele gebouw zijn waterbesparende douches en toiletten geïnstalleerd. Om te voldoen aan de hoogste veiligheidseisen voor legionellabestrijding moet er met veel water worden gespoeld. In 2022 is deze spoelmethode geëvalueerd en besloten dat in 2023 wordt overgestapt op een nieuwe methode voor legionellabestrijding: koper/zink-ionisatie. Deze methode vergt minder water, maar vereist wel dat sanitair een aantal maal per jaar wordt gereinigd met een schoonmaakmiddel dat een waterbezwaarlijke stof bevat.

Bodem

In het periodiek onderhoudssysteem zijn alle vloeistofdichte vloeren opgenomen. Daarin is ook een koppeling aangebracht met visuele inspecties. De aanwezige bodemtank voor diesel wordt jaarlijks door KIWA geïnspecteerd en voldoet daarmee aan de wetgeving.

Afval- en drinkwater en vetafval 2019 - 2022 Amphia (in %)

Amphia heeft een gecertificeerd First Response Team en een Bedrijfsnoodorganisatie. Deze structuur heeft een interne en externe component en wordt opgeschaald naarmate het incident ernstiger is. Voor het opruimen van kleine spill-incidenten zijn medewerkers getraind als het werken met gevaarlijke stoffen onderdeel is van hun werkzaamheden. Bij grotere spill-incidenten ondersteunen zij de BNO-organisaties die dan de leiding overnemen. Amphia heeft een contract met Strukton Milieutechniek voor het opruimen van grote spills, zodat er altijd vakkundig en veilig met een spill-incident kan worden omgegaan.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Gevaarlijke stoffen

De opslagvoorziening voor gevaarlijke stoffen voldoet aan de regelgeving en wordt jaarlijks geïnspecteerd door de Omgevingsdienst en/of de auditor van de Milieu Thermometer Zorg. Ook wordt intern vier keer per jaar gecontroleerd of de opslag nog aan de regels voldoet.

Veiligheid Informatie Bladen zijn zowel digitaal in te zien in het digitale SOFOS-systeem als op de noodzakelijke locaties fysiek aanwezig.

Het beleid is gericht op terughoudendheid bij de aanschaf van gevaarlijke stoffen. Bij aanschaf van nieuwe gevaarlijke stoffen is het verplicht om van tevoren advies te vragen bij de Hogere Veiligheidskundige en de Coördinator Duurzaamheid en Milieu.

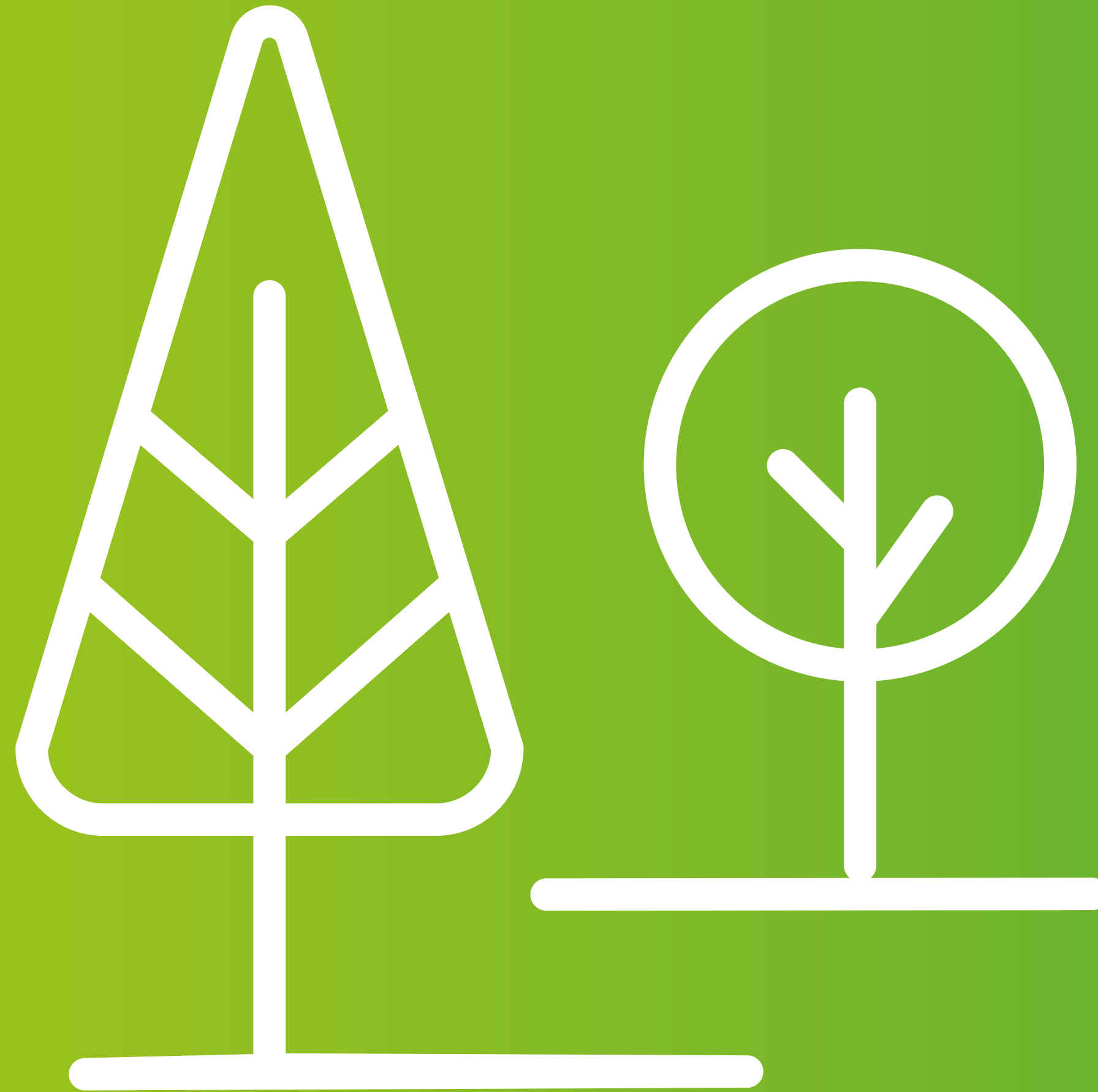
Bij eerder aangeschafte gevaarlijke stoffen wordt door de leidinggevende jaarlijks beoordeeld of er minder gevaarlijke alternatieven voorhanden zijn, dan wel of alternatieve productiemethoden of schonere technologie toegepast kunnen worden. Het beleid van Amphia is gericht op een optimale afvalscheiding aan de bron. De afvalstromen worden daarbij op een voor het milieu verantwoorde wijze ter verwerking aangeboden.

De koelwaterbehandeling van Amphia vindt met chemicaliën plaats en samen met de leverancier bekijken we of we de chemicaliën kunnen afschalen.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Milieuzorg- systeem

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Milieu Platform Zorgsector (MPZ) is een vereniging die helpt de zorg te verduurzamen door het ontwikkelen en delen van tools én van kennis over duurzaam beleid, milieuzorg en praktische thema's. Amphia is sinds 2018 aangesloten bij MPZ en maakt ook sinds dat jaar gebruik van de bijbehorende milieunorm en -auditool Milieu Thermometer Zorg (MTZ).

			Totaal te behalen	Totaal te behalen (groent. >10 ha)	minimaal te behalen extra's	Management	Energie	Water	Afvalwater	Bodem	Lucht	Afval	Hinder	Gevaarlijke Stoffen	Catering & Voeding	Reiniging	Schoon en zuinig vervoer	Inkoopbeleid	Vastgoed	Groenbeheer	Groenbeheer >10 ha	Papier	Textiel	Innovatie
						1*	2**	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Brons	Ziekenhuis	verplicht	48	51		9	5	2	4	4	4	3	1	4	1	3	3	0	0	0	3	1	4	0
		extra	74	76	17	5	9	1	3	0	1	8	0	2	8	5	10	5	2	8	10	2	3	2
	Zorginstelling	verplicht	43	46		9	5	2	2	4	4	3	0	2	1	3	3	0	0	0	3	1	4	0
		extra	71	73	12	5	8	1	2	0	1	8	0	1	8	5	10	5	2	8	10	2	3	2
	<30 bedden	verplicht	18	19		2	4	2	1	0	0	1	0	2	1	3	0	0	0	0	1	0	2	0
		extra	22	22	4	0	4	0	0	0	0	3	0	1	1	4	2	0	1	2	2	0	2	2
Zilver	Ziekenhuis	verplicht	56	59		11	5	2	4	4	4	3	1	4	2	3	6	2	0	0	3	1	4	0
		extra	66	68	21	3	9	1	3	0	1	8	0	2	7	5	7	3	2	8	10	2	3	2
	Zorginstelling	verplicht	50	53		10	5	2	2	4	4	3	0	2	2	3	6	2	0	0	3	1	4	0
		extra	64	66	16	4	8	1	2	0	1	8	0	1	7	5	7	3	2	8	10	2	3	2
	<30 bedden	verplicht	18	19		2	4	2	1	0	0	1	0	2	1	3	0	0	0	0	1	0	2	0
		extra	22	22	6	0	4	0	0	0	0	3	0	1	1	4	2	0	1	2	2	0	2	2
Goud	Ziekenhuis	verplicht	62	66		12	6	2	4	4	4	3	1	5	4	3	6	3	0	0	4	1	4	0
		extra	60	61	25	2	8	1	3	0	1	8	0	1	5	5	7	2	2	8	9	2	3	2
	Zorginstelling	verplicht	55	59		11	6	2	2	4	4	3	0	2	4	3	6	3	0	0	4	1	4	0
		extra	59	60	20	3	7	1	2	0	1	8	0	1	5	5	7	2	2	8	9	2	3	2
	<30 bedden	verplicht	18	19		2	4	2	1	0	0	1	0	2	1	3	0	0	0	0	1	0	2	0
		extra	22	22	8	0	4	0	0	0	0	3	0	1	1	4	2	0	1	2	2	0	2	2

* vanaf 1-1-2021 is eis 1.3 CO2 reductie een verplichting in plaats van extra voor brons en zilver!

** tot 1 juli 2019 is eis 2.1 Overzicht vastgoed niet verplicht (hier al wel meegerekend)

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Interne en externe audits en inspecties

In 2022 heeft Amphia haar bronzen MTZ-certificaat weten te verlengen. MTZ hanteert bij het beoordelen een groot aantal thema's die invloed hebben op het milieu. De conclusie van de hercertificeringsaudit was dat Amphia, naast de verplichte criteria voor het bronzen niveau, voldoet aan 33 extra criteria naar keuze. Voor het niveau brons moet minimaal aan 20 extra vrij te kiezen criteria worden voldaan. Daarmee voldoet Amphia al aan het aantal extra criteria dat voor niveau goud behaald moet worden (28). Wel werden er een aantal aandachtspunten vastgesteld:

- Amphia voldoet nog niet volledig aan de verplichte eis van bestuurlijk draagvlak voor de routekaart CO₂-reductie vastgoed. Die kaart is in februari 2023 gereed en zal daarna zo snel mogelijk ter vaststelling worden gepresenteerd aan de Bestuursraad, waarna het geborgd kan worden in het meerjarenonderhoudsplan.
- Amphia beschikt nog niet over een volledig energiebeheersysteem dat verplicht is. Er is een energie-adviseur in de arm genomen voor uitbreiding van het gebouwbeheersysteem naar een energiebeheersysteem. Tevens is besloten om vanaf 2023 een energiecoördinator aan te stellen.
- Er wordt door Housekeeping gewerkt aan de implementatie van een doseersysteem voor schoonmaakmiddelen.

Wanneer bovengenoemde aandachtspunten voor het bronzen niveau zijn opgepakt, zijn we goed op weg om in 2025 het zilveren niveau te behalen. Om duurzaamheid verder te borgen zal in 2023 een intern milieu-audit-programma worden ingericht.

Sinds 2022 neemt de Coördinator Duurzaamheid en Milieu deel aan inspectierondes in het ziekenhuis. Aandachtspunten die bij deze interne inspecties naar voren kwamen, zijn met name het spaarzaam omgaan met energie (verlichting en beeldschermen staan vaak onnodig aan), het correct scheiden van specifiek ziekenhuisafval en het afgesloten opslaan van dit afval.

Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten

Amphia wil in alle opzichten voldoen aan de geldende milieuwet- en regelgeving. Voor Amphia zijn de volgende vergunningen van toepassing:

- Vergunning Wet verontreiniging oppervlaktewateren (als onderdeel van de omgevingsvergunning)
- Vergunning Grondwaterwet (onttrekken en infiltreren van grondwater voor de ondergrondse energieopslag).

In het kader van de milieuwet- en regelgeving en genoemde vergunningen vinden regelmatig controles plaats: intern door de organisatie zelf en extern worden controles uitgevoerd door het bevoegd gezag.

Op 18 januari 2022 heeft een incident plaatsgevonden dat betrekking had op het overschrijden van de lozingslimieten voor afvalwater. Waterschap Brabantse Delta heeft bij onze rioolputten een overschrijding van de lozingsnormen voor ethylbenzeen, o-xyleen en m-xyleen en p-xyleen gemeten. Het incident is gemeld bij Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant. Het betrof vermoedelijk een eenmalige overschrijding die veroorzaakt is door het door de gootsteen spoelen van stoffen, maar na intern onderzoek is er geen oorzaak gevonden. Medewerkers van de laboratoria hebben de relevante instructies opnieuw doorgenomen. Bij metingen in september 2022 werden geen afwijkingen meer geconstateerd.

In 2022 zijn er geen milieugerelateerde klachten binnengekomen bij Amphia of het bevoegd gezag.

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Vooruitblik 2023 en verder

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

De aandacht voor verduurzaming in de zorg neemt toe, zowel bij in- als externe belanghebbenden.

Zorgverzekeraars hebben toenemende belangstelling voor de milieuprestaties van ziekenhuizen en zullen hier meer op gaan sturen. Financieringspartijen bieden groen- of duurzaamheidsleningen aan met extra lage rente. Wet- en regelgeving, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheidsrapportages en sectorakkoorden, zoals de Green Deal 3.0, geven duurzaamheidsinspanningen in de zorg een minder vrijblijvend karakter. Patiënten, individueel of via de cliëntenraad, stellen vaker vragen over duurzaamheidsaspecten van het ziekenhuis waar zij behandeld worden. Ook zorgprofessionals, andere medewerkers en de Raad van Toezicht voelen meer en meer de verantwoordelijkheid voor het verduurzamen van de zorg.

Deze ontwikkelingen vragen om een duidelijke verankering van duurzaamheid in de organisatie en een gestructureerde uitvoering van het meerjarenactieplan duurzaamheid 2023-2025. In 2022 is de organisatie van het programma duurzaamheid hierop ingericht. De thematische werkgroepen van het programma bestaan niet langer alleen uit vrijwilligers, maar zijn de verantwoordelijkheid van het management van de relevante afdelingen. Hiermee is duurzaamheid verankerd in de lijn. Nu deze structuur staat, wordt sturing op het meerjarenactieplan vanuit de Raad van Bestuur en de Stuurgroep Duurzaamheid gefaciliteerd.

Voor de komende jaren zet Amphia in op de volgende thema's en projecten:

- Verankering van de CO₂-portefeuilleroutekaart in het meerjarenonderhoudsplan van Amphia en de vernieuwbouwplannen van het nieuw aangekochte pand Kempenhaeghe in Oosterhout
- Energiemanagement
- Installatie zonnepanelen en laadpalen
- Aankoop hernieuwbare elektriciteit
- Stimuleren fietsgebruik medewerkers door campagnes, faciliteiten en inrichting van het terrein
- Verbeteren van de afvalscheiding in meer fracties, zoals mixed verpakkingskunststoffen, plastic en drankkarton, medicatieglas en polypropyleen sterilisatiedoeken
- Duurzaam en circulair inkopen van nieuwe facilitaire productgroepen (verplicht voor niveau zilver MTZ)
- Duurzame drank- en maaltijdverpakkingen
- Voedselverspilling in kaart brengen (verplicht voor niveau zilver MTZ)
- Opstellen verbeterplan duurzame voeding & catering (verplicht voor niveau zilver MTZ)
- Implementatie herbruikbare OK-jassen
- Nulmeting medicatieresten in afvalwater en een verbeterplan
- Opstellen van het beleid Duurzaam bouwen (verplicht voor niveau zilver MTZ)

Inhoud

Ons beleid en programma	3
Onze algemene milieuprestatie	6
CO₂-uitstoot verminderen	8
Elektriciteit	9
Gas	10
Woon-werkverkeer	11
Zakelijk verkeer	12
Goederenvervoer	12
Bezoekersverkeer	12
Circulaire bedrijfsvoering	13
Afvalreductie	15
Circulair en duurzaam inkopen	16
Hergebruik	18
Afvalscheiding	18
Gezonde leefomgeving	19
Gezonde en duurzame voeding	20
Bewegen stimuleren	21
Biodiversiteit in en om gebouwen	22
Lucht	22
Water	22
Bodem	23
Gevaarlijke stoffen	24
Milieuzorgsysteem	25
Interne en externe audits en inspecties	27
Milieuwet- en regelgeving, klachten en incidenten	27
Vooruitblik 2023 en verder	28

Samenstelling bestuur 2022

Stichting Amphia

Raad van Commissarissen

Prof. dr. W.A.B. (Wim) Stalman, voorzitter
Drs. R.P.J. (Rob) van Breemen, vicevoorzitter
Prof. dr. H. (Hester) Vermeulen
Prof. dr. M.J.M.H. (Kiki) Lombarts
Drs. B.E. (Bas) van den Dungen

Raad van Bestuur

Drs. C.A.L.M. (Christianne) Lennards MPM, vicevoorzitter
I.W.A. (Ivo) Vergouwen RC AA MSc

Coöperatie Medisch Specialistisch Bedrijf Amphia u.A. Bestuur

Dr. R. (Robert) Wagenmakers MBA, orthopedisch chirurg, voorzitter
Drs. J.C.M. (Anneke) Jeurgens-Borst, gynaecoloog, vicevoorzitter
Dr. D. (David) van Nieuwenhuizen, neuroloog
Dr. P.D. (Paul) Gobardhan, chirurg
Dr. H.M. (Herbert) van Wering, kinderarts
Ir. P.L. (Philip) Bos, directeur

Colofon:

Fotografie: Beeld Werkt en Fotostudio Zien
Redactie Amphia: Anoeek van Dooremaal
Vormgeving: Fortelle